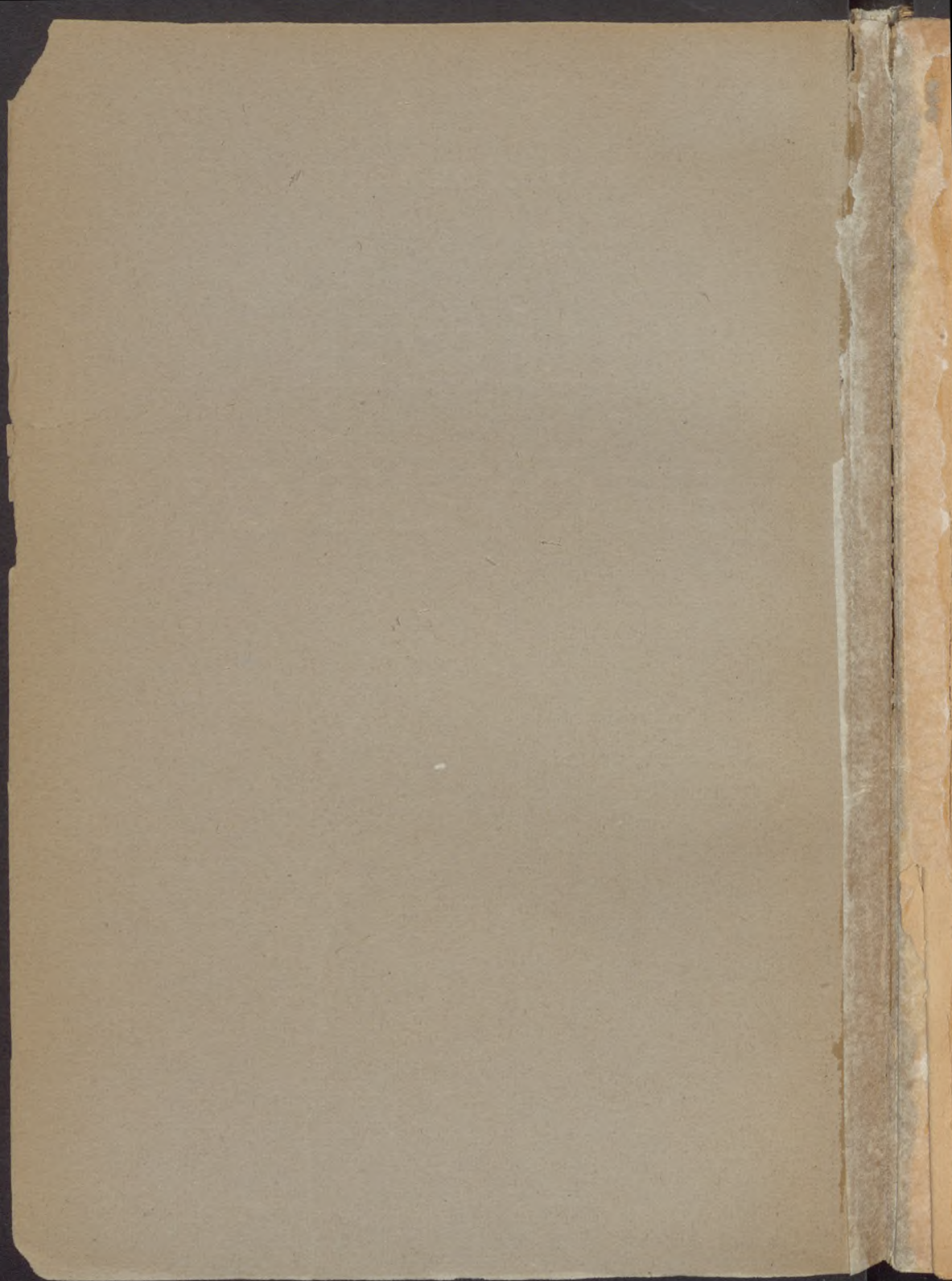

137.446

DR. VICTOR JÁNOS

„LÉSZEN ELJÖVENDŐ”

B U D A P E S T, 1 9 4 2

„LÉSZEN ELJÖVENDŐ”

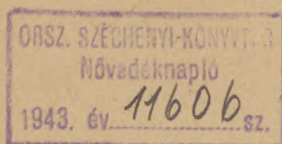
NYOLC ÁDVENTI BESZÉD

IRTA

DR. VICTOR JÁNOS

B U D A P E S T, 1 9 4 2

137446

Sylvester Rt., Budapest. — Felelős vezető: Schlitt Henrik.

A Szabadságtéri Református Egyház 1941. évi advent-jének idején hangzottak el, az egyik adventi hét estéin, vasárnaptól vasárnapig, azok a beszédek, amelyeket a gyülekezet kívánságára e füzetben most, 1942. adventjére nyomtatásban is közreadok.

Egy év elmúlása nagy változásokat hozott az életünkben. A háború, amely már akkor is állott, azóta sokkal közelebbi valóság lett számunkra. Ez évi adventünkre sokkal jobban reá fogja nyomni bélyegét. De az advent lényegében mindig advent marad. S ezért hiszem: tavalyi adventi hangok ma is segítségére lehetnek mindenkinek, aki adventre akarja felhangolni a lelkét.

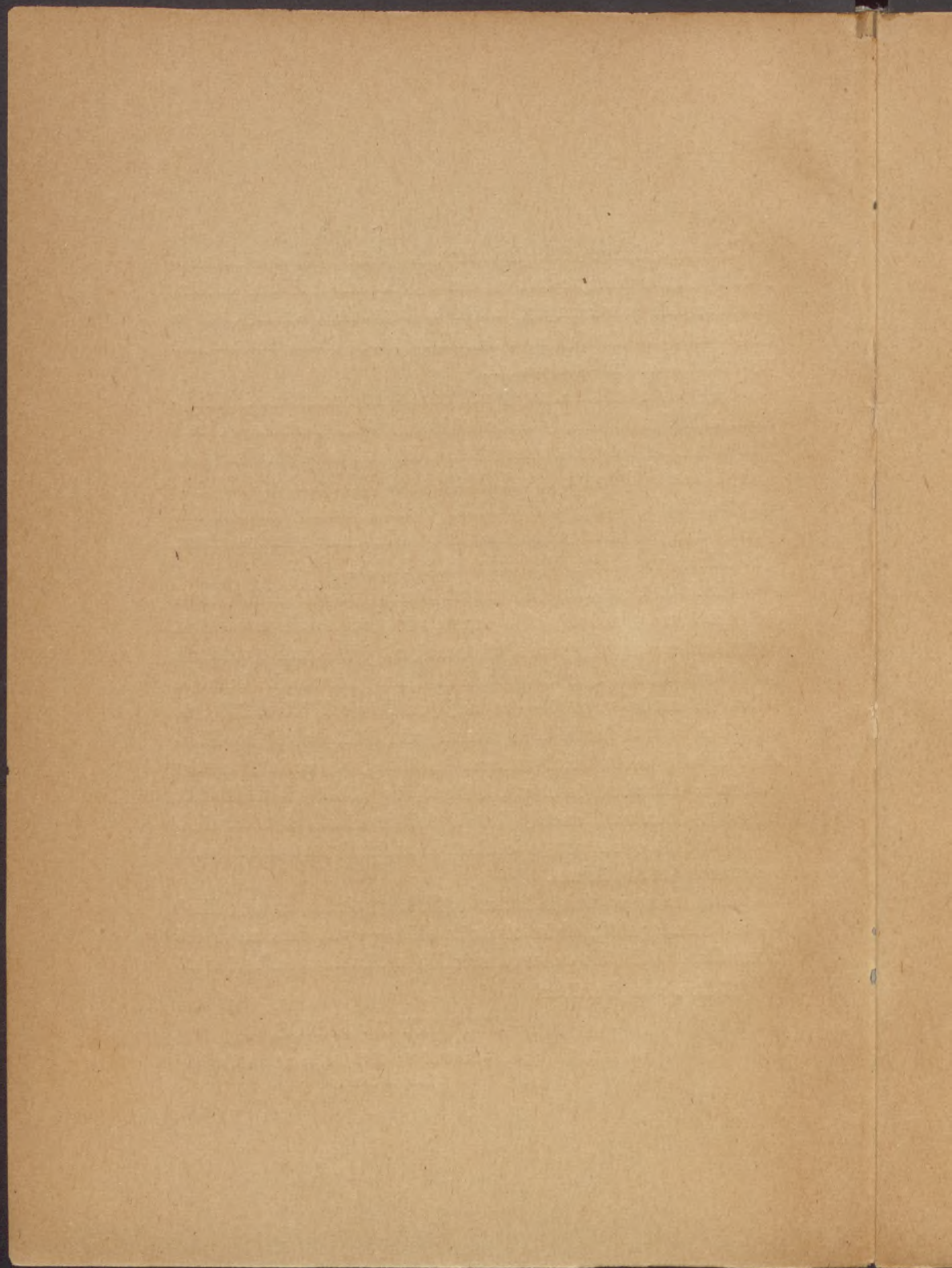
Ezek a beszédek, jól tudom, nem „predikációk“, nem is „bibliamagyarázatok“ e szavak iskolai értelme szerint. Egyszerűen csak „beszédek“, amelyek igyekeztek valamit tolmácsolni az Ige üzeneteiből. „Az Istennek beszéde nincs bilincsbe verve“ — mondja az Írás (II. Tim. 2, 9), és ez áll a bevett formák és szabályok „bilincseire“ is. Minden beszéd előtt felolvasásra került egy „lectio“, amely ebben a füzetben is megtalálható, és abból kiemelkedett egy-egy „textus“, amely itt is felismerhető a feltűnőbb szedéséről, de ne vegye ezeket a szakkifejezéseket senki se szoros értelmükben.

Csak meg ne vonja Isten azt a kegyelmet, amely által — akár hallgatók, akár olvasók előtt — valóban az Ő élő beszédévé válhatik az erre mindig méltatlan emberi szó!

1942. novemberében.

DR. VICTOR JÁNOS,

a Budapest—Szabadság-téri Református Egyház
lelkipásztora.

A TEREMTETTSÉG ADVENTJE

Akiket Isten Lelke vezérel, azok Istennek fiai. Mert nem kaptatok szolgaság lelkét ismét a félelemre, hanem a fiúságnak Lelkét kaptatok, aki által kiáltjuk: Abba Atyám! Ez a Lélek bizonyoságot tesz a mi lelkünkkel együtt, hogy Isten gyermekei vagyunk. Ha pedig gyermekek, örökösök is; örökösei Istennek, örököstársai pedig Krisztusnak; ha ugyan vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt dicsőüljünk is meg.

Mert azt tartom, hogy amiket most szenvedünk, nem hasonlítható ahhoz a dicsőséghez, mely nekünk megjelentetik. Mert a teremtett világ sóvárogva várja az Isten fiainak megjelenését. Mert a teremtett világ hiábavalóság alá vetetett, nem önként, hanem azért, aki hiábavalóság alá vetette, — azzal a reménységgel, hogy maga a teremtett világ is megszabadít a rothadandóság rabságából az Isten fiai dicsőségének szabadságára. Mert tudjuk, hogy az egész teremtett világ egyetemben fohászkodik és nyög mind idáig. Nem csak ez pedig, hanem maguk a Lélek zsengéjének a birtokosai, mi magunk is fohászkodunk magunkban, várván a fiúságot, a mi testünknek megváltását... (Róm. 8, 14—23.)

Az adventi lélek alaphangját üti meg az apostol, amikor a teremtett világ „sóvárgó várakozásáról“ beszél. Mert mi egyéb az advent, mint „sóvárgó várakozás“? Van ebben a jelennel való valamilyen mélységes elégedetlenség, amely arra késztet, hogy vágyaink kinyújtott kezével a jövő felé forduljunk. De ugyanakkor van benne valami szent bizonyosság is: a jövő meg fogja adni nekünk, amit a jelenben olyan fájdalmasan nélkülözünk! Sötétség-

ben jár az adventi lélek, de világosság felé halad. Nyugtalanságban él, de nyugtalanságában is van valami szent örvendezés. Rövid napok és hosszú éjtszakák zord, borús téli időszaka a naptári advent, de minden nappal közelebb visz a karácsony fényessége felé. S ott, tudjuk, életünknek minden hiányossága nagy öröme fordul! Nem ejthetnek kétségbe azok a torz és nyugtalanító képek, amelyek életünk útján kísérnek, ha ez az út az érettünk megszületett Krisztus felé visz! Elébe érkezve elpihen majd nála minden fájdalunk és gondunk. Benne megelégtetést nyer „sóvárgó várakozásunk“. A karácsony közeledtét jelző naptártól egészen függetlenül is, az évnek bármely más részében is, életünknek bármely más szakában is, hány-szor kiújul bennünk ugyanez az adventi lélek! Valahányszor átjárja lelkünket a jelen sok nyomorúságának a kínja, de mi mégis a világra megszületett Megváltó felé fordulunk és bajaink megoldásáért hozzá sietünk bizakodásunkkal, — mindig ugyanez a „sóvárgó várakozás“ tölt el bennünket.

Alapigénkben azonban az az érdekes tanítás foglalja, hogy az adventi léleknek ez a „sóvárgó várakozása“ nem is csak a mi emberi magánügyünk, hanem az egész teremtett világnak az ügye. Az egész mindenségen áthúzódik ez a „sóvárgó várakozás“. Mi városi emberek nagyon eltompultunk az Isten teremtettségének a hangjai iránt. Máskor is, de különösen az ilyen téli hónapokban, amikor a természet levetette szépségeit és kopáran, ridegen várja, míg újra felöltözheti azokat magára, úgy behúzódnak és bezárkózunk a magunk emberkéz-építette falai közé, hogy szinte el is felejtkezünk arról, hogy odakint is van még valami. Pedig az, ami odakint van, nem is valami csekélység, hanem — az egész mindenség. Kívül reked figyelmünk körén az Isten teremtő kezének az a csodálatos, hatalmas műve, amelynek összességében a mi

egész embervilágunk egy maroknyi homoknál is kevesebb. Az apostolnak arra az intésére, amely alapigénken megszólal, nyissuk hát ki néhány pillanatra szobánk bezárt ablakát és figyeljünk ki a teremtettség nagy világába. Vajjon észrevesszük-e mi is azt a „sóvárgó várakozást“ amely az apostol szerint felénk sóhajt onnan?

Üljünk le képzeletben egy nagy táveső lencséje elé és bámuljunk bele a csillagos ég mélységeibe! Hadd jöjjenek közel hozzánk az égitestek azokból a mérhetetlen messzeségekből, amelyekben a fénysugár megjárta utakat nem hogy évekkel, hanem már évmilliókkal is nehéz fölbecsülni! Hadd táruljon föl előttünk ez az egész szédítően óriási üzem, amely a maga elgondolhatatlan nagy tömegeit mégis az óramű pontosságával mozgatja megszabott pályájukon!

Aztán szökkenjünk föl valami képzeletbeli repülőgépre és tegyünk körutazást e körül az égitest körül, amelynek magunk is lakói vagyunk. Amint elszállunk felette, kibontakoznak alattunk a szárazföldek hegyvonulatai, elzúgnak alattunk a tengeri viharok. Téli dermedtségében pihenő északi féltekénkről könnyen átlátogathatunk a délire, ahol nyári szépségükben mosolyognak fel hozzánk a zöldelő tájak. Ha elég jó volna hozzá a szemünk, láthatnók: mindenfelé hogy nyüzsög, hogy iparkodik, hogy ágaskodik az élet ezerarcú sokadalma. Belefáradunk a sok látnivalóba!

Hogy kényelmesebben folytathassuk tanulmányainkat, vegyük be magunkat a múzeumokba és könyvtárakba, ahova az emberi szorgalom összegyűjtötte mindazt, amit Isten teremtményei felől meglátnia és megismernie sikerült. Űvegszekrényekben kiállítva, képekben kiábrázolva még tüzetesebben szemügyre vehetjük itt az életnek azt a gazdag világát, amely földünket benépesíti — a mély tengerek ázalagjaitól a magas hegyek hóhatárán

megelő zuzmókig, végig az állatvilág csodáin, a számtalan fajta rovar és lepkét, halat és madarat, s mind a többi lényt, amelyben kifogyhatatlan változatosságában testetöltött az élet.

Mindez együttvéve, és még sokkal több, az a „teremtett világ“, amelyről szó van. Figyeljük csak! Hallható-e mindebből a „sóvárgó várakozás“ sóhajtása, vagy ahogy az apostol mondja: „nyögése“? Hiszen mindaz, ami a szemünk elé került, — mondhatná valaki, — csak néma anyag, amelynek nincs semmi mondanivalója! Vagy ha van is benne élet, nincs más kívánsága, mint hogy megkapja azt, ami ennek az életnek a fennmaradásához és szaporodásához kell! Ha pedig nem kapja meg, akkor sem áll módjában sorsával perbeszállania, hanem némán enyészik el a halál kérlelhetetlen hatalma alatt. Csak a mi emberi szívünk „sóvárgó várakozása“ az, amit az apostol költői képzelete kivetít a teremtett világba! Abban magában nem található meg ilyesminek még lehelletnyi nyoma sem!

Ez igaz! De még a legmerészebb képzelet sem vetíthet bele akármibe akármit. Csak alkalmas edényekbe áraszthatja át az emberi szív a maga tartalmát. Amikor élettelen vagy öntudatlan tárgyakba beleérezzünk valamit a magunk lelki világából, azokban mindig van valamilyen sajátosság, amely erre alkalmat ad nekünk, sőt erre készít minket. Az Isten teremtett világában is kell lennie valaminek, valamilyen róla leolvasható jellegnek, amelynek alapján az apostol joggal beszélhet arról, hogy a „sóvárgó várakozásnak“ halk zokogását, fájdalmas esengését, „föhászkodását és nyögését“ véli kihallani belőle!

Nézzük meg: mire is irányul az egész teremtettségnek ez a „sóvárgó várakozása“, amelyről az apostol beszél? „Az Isten fiainak megjelenésére“ — mondja ő. A „megjelenésükről“ beszél, ami úgy értendő, hogy ilyen istenfiak

vannak ugyan, csak nem láthatók. Az istenfiúságuk még rejtekezik, még nem lett nyilvánvalóvá. Addig, amíg minden burkán át nem tör a bennük rejtőző istenfiúi méltóságnak és dicsőségnak a fénye, amíg igaz valójukban „meg nem jelennek“, a helyzet ugyanaz, mintha nem is volnának. Ezért van az egész világ az apostol szerint a „hiábavalóság“ átká alá rekesztve s ezért „nyög és fohászkodik“. „Sóvárogva várja“, hogy az Isten fiainak „megjelenésével“ ez az átok feloldódjék. Ez hát a teremtett világnak igaz képe minden költői beleézés és belevetítés nélkül: az Istennek nyilvánvalóan „megjelent“ fiai nélkül a „hiábavalóság“ torz bélyegét viseli magán; bennük kapná csak meg betetőzését és értelmét; velük volna csak ép és egész; nélkülük ellenben mindenestől fogva „hiábavaló“ és értelmetlen!

Valamikor megvolt a teremtettségnek ez az értelmét megadó, betetőző csúcsa. A teremtés történetében azt olvassuk, hogy amikor Isten a teremtés munkájával eltelt hat nap végén az embert is beleállította a teremtett világba, Ő maga/is „látá, hogy minden, amit Ő teremtett vala, ímé igen jó, és lőn este és reggel, hatodik nap“. Így térhetett át Isten a „hetedik nap“ „nyugodalmára“, hogy befejezett műként szemlélhesse világát és így gyönyörködhetett benne. De ez még a bűneset előtt volt! Akkor az ember még tisztán és fényesen viselte magán Istennek „képét és hasonlatosságát“, az „Isten fiainak dicsőségét“!

A mai ember már nem ez az ember, hanem az a másik, akiről a Biblia első fejezete után nemsokára, a harmadikban, olvasunk: a bukott, a bűnbe esett ember. Ez a bűnös ember már nem ragyog az „Isten fiainak“ dicsőségében. Nem is adhatja meg a világnak azt a felséges végső bekoronázását, amely által értelmet nyer az egész mű. S ezért a bűneset óta a „hiábavalóság“ rettentő jellege ömlik el az egész világon, mint valami ránehezede súlyos

átok. És amíg ez a bűnös ember él a világon, addig nem üres képzelődés, hanem csak egy mélységes igazságnak költői megszólaltatása az, ha az apostol a mindenség panaszos sírását hallja, amellyel elvesztett épségét és szépségét visszavárja!

Hát arravaló volt az egész nagy mindenség előállása, — a világűr végtelenbenyúló országútjain az egész ropant forgalom, teméntelen anyagmennyiségeknek ez a fuvarozása és elosztása, az egész csodálatos építkezés mind csak arravaló volt, hogy ennek a szemünk előtt élő féregnek, az embernek, amint ma ismerjük, készüljön tanya? Kísértetiesen gonosz tréfának tűnik fel az egész, ha csak ennyi és nem több! Fölsír a földnek panaszja: Azért kellett nekem is özönvizek vajudásaiban és lávás kitörések rengéseiben kialakulnom, hogy ennek az egyben siralmas és nevetséges színjátéknak, az emberéletnek legyek a színtere? Hogy az embernek legyen, mit véres sárrá taposnia és vétkeivel megfertőznie? És túlharsogja ezt is minden élőknél keserű kifakadása: Azért kellett rajtunk, mint ezer lépcsőfokon át fölkapaszkodnia az életnek fejlődése csodálatos magasságaiba, hogy ott fönt az ormon megjelenvén az ember, bekövetkezzék tragikus lezuhanása a bűnbe, amellyel pokollá teszi a saját sorsát?

Olyan a mindenség, mint valami hatalmas gúla, amelynek vonalai a hatalmas alapokról szépségesen törnek fölfelé, de amely ott fent, ahol a csúcsban befejezést kellene nyernie, csonkán marad. Sőt ennél is rosszabb a helyzet! Nemcsak hogy hiányzik a nagyszerű művet méltóképen betetőző csúcs, hanem — ami a semminél is kiábrándítóbb — ott fent egészen összezavarodnak a vonalak s az emberi életben, amelynek a napfényben tündöklő, tisztavonalú csúcsként kellene összefoglalnia a feléje futó vonalakat, valami torz alakulat jelenik meg, amelyben elvesz a hatalmas alkotmánynak az értelme.

Nem Pál apostol az egyetlen, aki belefigyelve a mindenség titkaiba, onnan a gyötrelmes panasz hangjait hallotta megszólalni. Vele együtt az emberiség gondolkozóinak és költőinek egész sora tesz arról bizonyosságot, hogy szépségesen összecsendülő harmóniák helyett panaszos hangzavar üti meg az ember fülét, ha jól odafigyel, és Teremtőjének dicséretére felszálló zsoltár helyett mintha átkot zúgna a mindenség a saját keserves létére!

De vigyázzunk! Eltértünk attól az igazságtól, amelyről az apostol beszél! Ő „sóvárgó várakozást“ emleget. Tehát ő nemcsak panaszszót, hanem a reménykedés hangjait is hallja kiesendülni a teremtett világból. Az a „nyögés“ és „föháskodás“, amelyről ő szól, ha jól megértjük: adventi hang. Fájdalmas zúgását átszövik a jövődő boldog bizonyosságának édesen zengő hangszínei is. Ha most nincsenek is e világon Istennek olyan „fiai“, akikkel a teremtettség szépségesen befejezett, ép és egész mű volna, — majd lesznek! A csillagos egek magasságaiból és a föld és tengerek mélységeiből az apostol szerint ez a bizonyágtétel is felénk hangzik. Mintha tudná a teremtett világ, hogy Isten nem a „hiábavalóságra“ hívta létre és nem azért tartja fent, hogy ne legyen értelme. Sőt hallja az apostol, amint a teremtettség feléje suttogja a nagy titkot: Istennek a „fiai“ már itt is vannak, csak még nem lettek nyilvánvalókká! Csak azt kell még megvárni és csak arra kell még sóvárogni, hogy egyszer majd „megjelenjenek“! Akkor, ha majd üt az ő megdicsőülésüknek órája, jól lesz már minden! Megszűnik a „hiábavalóság“ és elmúlik a világról az „átok“!

Kik ezek az emberek, akikben ott rejlik a mindenség értelmének a kulcsa? „Mi magunk“ — mondja az apostol. Mi, a Krisztus népe. Felénk nem keserű panasszal tekint a teremtett világ, a szemünkre hányva, hogy miattunk ül rajta a „hiábavalóság átka“. Reánk „sóvárgó várakozás-

sal“ néz. Nem mintha másoknál jobbak volnánk! Hanem azért, mert bennünk Isten megkezdette az Ő minden átkot jóra fordító munkáját. S amit Ő elkezdett, azt véghez is fogja vinni! Ahogy bűnös voltunk ellenére „fiaivá“ fogadott, úgy egykor meg is fogja valósítani bennünk azt a „fiúságot“ diadalmasan és dicsőségesen. Bízva reménykedhetik a világ: ami most csak csirázó kezdet bennünk, napfényre jut egyszer tündöklő teljességében. És velünk együtt „sóvároghat“ utána. Mert mi is „sóvároghat várjuk“ Isten munkájának ezt a befejezését, az elnyert kezdetek után a teljes „fiúság“ dicsőségét, megváltott voltunknak mostani elrejtettségéből a feltámadás hajnalán való előragyogását.

Honnan van ez a bizonyos reménységünk? Attól kaptuk, aki egyszer itt járt e világon, mint ember az emberek között, de azzal a különbséggel, hogy rajta ott fénylett az istenfiúság dicsősége. Milyen öröm és szent izgalom remeghetett át a teremtet világon, amikor Ő, a mi Urunk Jézus Krisztus, szállást vett benne! Ó, ha Őhöz hasonlóak volnánk mind a többiek is, akik előtte vagy utána benépesítették ezt a világot, akkor nem nehezednék rá a „hiábavalóság átka“! Milyen könnyű és gyönyörűsége teher lehetett a földnek Őt a hátán hordania! Míg elvégezte a maga küldetését ebben a világban, milyen féltő gonddal szolgálhatták Őt a teremtettségnek éltető, tápláló, fenntartó erői! Csodatételeiben milyen készséges engedelmességgel idomultak hozzá akarataához! Mennyire más volt a magukviselete, mint amikor magunkfajta ember él velük és rendelkezik felettük! Léptei alatt úgy elsímultak, mint a viharzó Genezáret vize, amely elnyelhetette volna Őt mélységeibe, de a helyett hódolattal símult lábai elé! Még akkor is, amikor azt a titokzatos mélységet megjárta, amelyet halálnak nevezünk, csak harmadnapig tartóztatta Őt annak sötétsége, aztán egy nagy hul-

lámot vetettek a fekete vizek és nemcsak, hogy sértetlenül emelték ki magukból, hanem feltámadásának még nagyobb dicsőségében adták vissza az élet világosságára! Az Ő földi pályafutása mintha egy rövid szempillantásra rést ütött volna a teremtet világ „hiábavalóságának“ át-kán és mintha izelítőt adott volna a mindenségnek abból: milyen is volna az átok alól való felszabadulása?

Valóban csak izelítő volt ez. Csak előleg és zálog az eljövendő sokkal többnek a teljességéből. Mert Ő a maga életét meg akarta sokszorozni az övéiben. Be is oltotta az ő életüket a magáéval. És ez a beljük oltott új élet, ha sokáig rejtve munkálkodik is bennük, egyszer majd áttör minden akadályon, teljes kibontakozására virul s akkor majd hasonlatosak lesznek Őhöz, mindenek előtt nyilvánvalóan. „Megjelennek az Isten fiai“ akkor.

Igy lett ennek a teremtet világnak reménysége az ő jövendője felől. „Sóvárgó várakozás“? Igen, annak „fohászkodása“ és „nyögése“ hallatszik. Mert sokszor felszáll a fájó kérdés: mikor jó már el az óhajtott óra? De reménytelen, átkozódó keserűség nem hallatszik és nincs is! Csak örök ádvent van!

Igy látva magunk körül a mindenség igaz képét s benne a magunk helyzetét, nem lehet más dolgunk, mint ezzel a felénk szálló „sóvárgó várakozással“ teleszívni a lelkünket és minden erőnkkel visszhangoznunk azt, ahogy az apostol mondja: „Magunk is fohászkodva, várván a fiúságot“.

Ez azt jelenti, hogy ebben a „sóvárogva várakozó“ világban mi sohasem élhetünk magunkkal eltélt és önelégülten, mintha ez a világ hálás lehetne érte és büszke lehetne rá, hogy minket itt láthat. Gondoskodik is az Isten bőségesen arról, hogy időről-időre úgy láthassuk magunkat, hogy minden kedvünk elmenjen az effajta felfuvalkodottságtól. Szemlátomást kitűnik ilyenkor, hogy az ember

nem a teremtettség fényes és ékes koronája, hanem alábbvaló tud lenni minden más teremtménynél! Hova lesz róla istenfiúságának nemessége és méltósága, amikor elhatalmasodnak rajta felgyülemlett bűnei; amikor sárba hajítja és vérbe gázolja életének büszkén feldicsért eredményeit; amikor fölfelé haladásának lendületes útja belevész a gyűlölségek felkavart porfelhőjébe és jajszók és szitkok ördögi zshivájába? Pedig ilyenkor is ugyanaz az ember áll előttünk, mint máskor, csendes, békés idők munkás, hasznos polgárának álcázva! Úgynevezett jó napokban és gonosz időkben egyaránt minden okunk meg van arra, hogy ne dicsekedjünk, mintha nagyon sokra vittük volna, vagy éppen célhoz is érkeztünk volna, hanem bűnös életünk nyomorúságából szégyenkezve és szomorkodva keressük a kiszabadulást másfajta életre!

De a mindenségnek ez a lelkünkbe felszívott „sóvárgó várakozása“ azt is jelenti, hogy nem élhetünk ebben a világban csak magunkat vádolva és keseregve. Nem járhatunk ebben a világban lehajtott fővel és sunyi lelkiismerettel, mintha semmi keresni valónk nem volna itt és jobb is lenne, ha nem volnánk itt! Felénk fordul ennek a teremtetett világnak „sóvárgó várakozása“! Ám éljen bennünk az életünk nyomorúságát fájdalommal érző töredelem, de legyünk eltelve annak a jövődönék fényes reménységével is, amelyet számunkra Krisztus megígért és biztosított! Semmi okunk nincs arra, hogy fölemelt fővel nézzünk a teremtetett világgal szembe, — csak egyetlen egy, de ez elégséges! Az, hogy Isten maga nem fordított nekünk hátat, amiért mi megrontottuk bűneinkkel az Ő teremtetett világát, hanem karácsonnyal ajándékozott meg bennünket. Ez azt jelenti, hogy Ő mindent újra akar kezdeni velünk és végül mégis csak céljához akarja juttatni egész teremtettségünket a mi Krisztusban újjáteremtetett életünk által. Vigyenek hát adventi reménységeink újra

a karácsonyi csoda felé. Ott minden bűnbánatunk föllódhatik az istenfiúság boldog bizonyosságába. Így csendülhet egybe a mi ádventünk az egész mindenségnek „sóvárgó várakozásával“, átok alatt nyögő fájdalmai közül is kizendülő édes, ádventi reménykedésével!

AZ EMBERI TÖRTÉNET ADVENTJE.

Az athéniek pedig mindnyájan és az ott lakó jövevények semmi másban nem valának foglalatosa, mint valami újságnak beszélésében és hallgatásában. — Előállván pedig Pál az Areopágusnak közepette, monda: Athéni férfiak, minden tekintetben nagyon istenfélőknek látlak titeket. Mert mikor bejárom és szemlélém a ti szentélyeiteket, találkozám egy oltárra is, melyre ez vala ráírva: Ismeretlen Istennek. Akit azért ti nem ismerve tiszteltetek, azt hirdetem én nektek. Az Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami abban van, mivelhogy ő mennynek és földnek ura, kézzel csinált templomokban nem lakik. Sem embereknek kezeitől nem tiszteltetik, mintha valami nélkül szűkölködnék, holott ő ad mindennek életet, lehelletet és mindent. És az egész emberi nemzetséget egy vérből teremtette, hogy lakozzanak a földnek egész színén, meghatározván eleve rendelt idejüket és lakozásuknak határait, hogy keressék az Urat, ha talán kitapogathatnák őt és megtalálhatnák, jóllehet bizony nincs megszégyenítve egyiküktől sem, mert őbenne élünk, mozgunk és vagyunk... E tudatlanságnak idejét azért elnézvén az Isten, mostan parancsolja az embereknek, mindenkinek mindenütt, hogy megtérjenek, mivelhogy rendelt egy napot, melyen megítéli majd a föld kerekességét igazságban egy férfiú által, akit arra rendelt, bizonyosságot tévén mindenkinek, az által, hogy feltámasztá őt halottaiból...

Ap. Csel. 17, 21–31.

Amit a teremtettség ádventjéről mondtunk, abban voltaképen már benne volt a mi mostani tárgyunk is. Ha az egész mindenség csak abban találhatja meg fennállásának értelmét, és ezért arra is irányul némán is megszó-

láló „sóvárgó várakozása“, hogy egyszer majd „megjelennek az Isten fiai“, akikben teljességre jut a Krisztus műve, a megváltás, akkor természetesen ebben van megadva a kulcsa annak is, ami ezen az egész világon legjobban érdekel bennünket: az emberiség történetének. Hiszen éppen azért lehet ádventje az egész teremtetett világnak is, mert annak, ami az évezredek folyamán itt e föld színén játszódik le, van egy végső célja, amelyben beteljesedését fogja találni. De mert a nagy mindenségnek minden története közül ez áll hozzánk legközelebb, hiszen testestől-lelkestől benne élünk, minden forgandóságát közvetlenül szenvedjük át vagy ujjongjuk át: érdemes lesz erről külön is elmélkednünk. Ebben legyen segítségünkre Pál apostolnak az Athén városában tartott beszéde.

Az Areopaguson, Athén piacterén hangzott el ez a beszéd. A görög városoknak ilyen piacai már régen nem az árusok zajától voltak hangosak. Az adás-vétel, a cserebere színtereiből átalakultak olyan találkozóhelyekké, ahol a közélet, sőt a társadalmi életnek egy része is, szokott lezajlani. Ott üldögéltek vagy járkáltak a városnak ráérő polgárai, az akkori világnak, azt lehet mondani, talán azóta sem felülmúlt legműveltebb eleme. Mi egyébbel töltötték volna az idejüket, mint vitatkozásokkal, érdekes kérdéseknek a megbeszélésével, latolgatva-mérlegelve nagy tudósok és bölcsek nézeteit, s közben élénken kapva minden felbukkanó új gondolaton. Ezt az alkalmat használja fel Pál apostol is Athénbe érkezve, hogy azt az újdonságot hirdesse nekik, amelyet világot jártában ő vitt a népek közé: az Evangéliumot. De olyan hallgatóság előtt állva, amilyen az Areopagus népe volt, megfigyelhető: mennyire elüt ennek a beszédének a hangneme más, a Szentírás lapjairól ismert beszédeiétől. Úgy igyekezett az athéniek érdeklődésébe belekapcsolni mondanivalóját, hogy az Evangélium igazságait is a legszélesebb távla-

tokba állította bele számukra, ahogy remélhette, hogy gondolkozó emberek lelkét legjobban megragadhatja vele. Azt mondhatnók: dióhéjba sűrítve egész történetböleleletet ad elő ebben a beszédében. S ezért lehet éppen segítségünkre ez a beszéd mai tárgyunk felett való elmélkedésünkben.

Föltünhetik nekünk mindenekelőtt az, hogy az apostol történet szemléletében milyen jól összekapcsolódik két olyan dolog, amely különben gyakran el szokott válni egymástól: a nemzeti gondolat és az emberiség egyetemes közösségének gondolata.

Világosan látja az apostol, hogy az emberiség élete Isten rendeléséből nemzetekre szétágazó élet, és minden nemzetnek megvan benne a maga története. Ez azért figyelemreméltó, mert hiszen az, amit „nemzeti gondolatnak” nevezünk, mindössze talán másfélszázados multra tekinthet vissza. Azelőtt a nemzetek vezető rétegei úgyszólván nemzetközi életet éltek. Hivatalos vagy társadalmi vagy irodalmi célokra alig is használták nemzeti nyelvüket, hanem vagy valamelyik hatalmas idegen nemzet nyelvén vagy pedig a nemzetközi latin nyelven beszéltek és írtak. A mi édes anyanyelvünket is, amely elsősorban tesz magyarokká bennünket, hosszú évszázadokon át csak a mélységben lent élő névtelen milliók örökítették át nemzedékről-nemzedékre. Azt persze mindenki tudta, hogy vannak különböző országok, s lakosaiknak különbözik a nyelvük, a szokásaik, az érdekeik, néha még a szembeszökő testi sajátosságaik is. De hogy ezek mögött a különbségek mögött más-más lelkiség van, és mindegyik külön életet él, mert külön rendeltetése van az Isten történeti háztartásában, erre, vagyis a nemzeti létnek a lényegére, csak jó későn eszméltek rá az emberek.

Pál apostol látja ennek az isteni rendelésnek mély természeti gyökereit. Isten úgy osztotta el, úgymond, az

emberi nemzetséget e földön, hogy „meghatározta lakásuknak határait“. Az egyiknek sorsát úgy igazgatta, hogy szaggatott tengerparton telepedett le; a másikat úgy, hogy széles, nagy síkságokon talált hazát. Az egyiknek langyos levegőjű délszaki otthon jutott osztályrészül, ahol szinte csak ki kellett nyujtania a kezét a készen termett gyümölcsért; a másiknak zord északi tájakon jelölte ki a helyét, ahol kemény munka árán lehetett csak fenntartania az életét. És így tovább, ahányféle különbség van táj és táj, ország és ország földje között, az mind rányomta a maga bélyegét az ott élő emberekre és mássá formálta őket.

De kijelölte Isten, mondja az apostol, a nemzetek „eleve rendelt idejét“ is. Az egyiknek sorsát azokba az ősi időkbe helyezte, amelyekben az egész emberiség még gyermekkorát élte; a másiknak sorsa olyan időkre esett, amikor már nagy utat tett meg, sok mindent megtanult, sok tapasztalatot gyűjtött, sőt talán már itt-ott vénhedésnek is indult az emberiség. S e között a két véglet között is hányféle változat lehetséges! Voltak nemzetek, amelyek úgyszólván csak gyermekkorukat érték meg. Voltak mások, amelyek abból kinőve nemsokára mégis letűntek a történet színpadáról. Kiváltságos nemzetek azok, amelyeknek — mint a mienknek is — elég hosszú időt rendelt Istennek kegyelme arra, hogy a fejlődés minden fokoztán végig futhassanak! Ilyen időbeli és térbeli okok miatt bomlik az emberiség élete a szivárvány színgazdagságát is megszégyenítő tarka színekre a nemzetek sokaságában.

De amikor Pál apostol ezt világosan látja és előttünk is felmutatja, mégsem felejtí el azt, hogy Isten „az egész emberi nemzetséget egy vérből teremtette“. Mennél inkább uralkodik a nemzeti gondolat, annál könnyebben feledésbe megy ez az ősi, alapvető igazság. Pedig az egyik éppolyan igaz, mint a másik és azért, mert minden nem-

zetnek a maga sajátos életét kell élnie és ezért örködni kell minden felett, ami más nemzetektől megkülönbözteti, azt sem szabad szem előtt tévesztetni, hogy valamennyi nemzet mégis egy nagy családhoz tartozik.

Lehetnek és vannak is nagy különbségek fajták, népek, nyelvek és nemzetek között, mint ahogy sokféle levegő is van: más a hegyi levegő, a tengerparti levegő, a fenyves tájak levegője, a mocsaras vidékek levegője. És ez nem is olyan mellékes különbség, mert sok embernek például az élete függhet attól, hogy megkapja-e azt a levegőváltást, amelyet a egészsége megkíván. De ha egy beomlott bányában fogytán van a levegő, akkor az ott fuldoklók csak egyet kívánnak: valamilyen rést, amelyen át levegő jusson be hozzájuk. Nem válogatnak benne: ilyen levegő lesz-e vagy amolyan, csak levegő legyen! Az „irgalmas samaritánusról” szóló példázatában azt írta le Jézus, hogy a rablóktól kifosztott és félholtan az útszélken hagyott zsidó vándor is így tanulta meg megbecsülni a samaritánusban az ő felebarátját. Máskor ő is válogatott volna ember és ember között. Nem állott volna szóba a gyűlölt és megvetett samaritánusok fajtájához tartozóval. De ott az élet és halál elválasztó mesgyéjén mindegy volt neki: milyen nemzetbeli ember, csak ember jöjjön, aki segíthet! Hiába hajoltak fölébe az árnyéket adó fák. Az is jól esett. Hiába nyaldosták sebeit kóbor ebek. Az is enyhítette kissé fájdalmait. De az életét csak az menthette meg, ha bármilyen néphez tartozó, bármilyen nyelven beszélő ember, embertárs vetődik arra, aki gondjába veszi őt és ápolás alá juttatja! A legválságosabb pillanatokban mindig kitűnik, hogy minden elválasztó különbség ellenére mégis csak együvé tartozik az egyik ember és a másik ember, mert „egy vérből teremtetett az egész emberi nemzetség”.

Ezért a nemzetek szétágazó történetében voltaképen

egy történet játszódik le. Sohasem lehet megérteni egyetlen nemzet történetét sem a többieké nélkül, annyira összeszővődnek a szálaik. A mai világban pedig már egészen világos, hogy egy a sorsa az egész emberiségnek. Nem dúlhat pusztítás az egyik részében úgy, hogy zavartalan boldogságban éljen a többi része. Vagy együtt pusztulnak a nemzetek az elhatalmasodó pusztító erők uralma alatt, vagy együtt kell azokat megfékezniük, hogy együtt élhessenek és virulhassanak. Még akkor is, amikor az ellentétek a legvésebben éleződnek ki, és egyik nemzet a másik ellen fegyvert forgat, lényegében ugyanaz a történet játszódik le mindkét oldalon. A harcvonalon innen is, túlra is, ugyanazt élik át a halállal naponként farkasszemmet néző harcosok; itt is, ott is egyformán várják az ott-honmaradtak a harctéri híreket; mindkét nemzetben egyaránt viselik a háborús helyzetből adódó lemondások terhét és ugyanazt az elszánt erőfeszítést teszik meg a győzelemért.

Ha a felszínen mutatkozó események mögé tekintünk s azt a lényegét keressük, amit az emberek lelke átél, miközben évszázadról-évszázadra lejátszódik népek vándorlása és országok keletkezése, nemzetek felvirágzása és lehanyatlása: élénk tárul az emberiség történetének mély-séges azonossága, bármilyen nemzeti széttagoltságban megy is végbe.

De ennek a teméntelen emberi bánatnak és örömnak, romlásnak és dicsőségnek, bűnnek és hősiességnek, amiből ez a történet szövődik, mi hát az értelme? Mire való mindez? Pál apostol erre is határozott és világos feleletet ad athéni beszédében. Avégre rendelte Isten az emberiségnek ezt a nemzetekre osztott és mégis egységes életét, hogy az emberek „keressék az Urat, ha netalán kitapogathatnák Őt és megtalálhatnák“. Ebben volt valami, amire az athéniak rábólinthattak: ezt ők is így gondolják. Az

t. i., hogy az emberi életnek, a nemzetek életének is van valami magasabb célja. A növénynek vagy az állatnak öncélú az élete. Azért él, hogy táplálkozva és szaporodva fenntartsa a maga és fajtája életét. Az athéniek is jól tudták, hogy ennyivel az ember nem érheti be, hanem csak valamilyen szellemi kiteljesedésben találhatja meg élete célját és értelmét. Az ő eszményük az volt: az igazság ismeretének a fényében járni, a tudás hatalma által fölemelkedni olyan lelkiségbe, amilyenre a legmagasabbrendű állat sem képes még megközelítőleg sem. Csak akkor ráncolhatták össze homlokukat, amikor Pál apostol nem általánosságban beszélt ilyesmiről, hanem egyenesen és határozottan az Isten megismerésében jelölte meg a célt.

Mi természetesen az apostol igazságának az álláspontjára helyezkedünk és vele együtt onnan tekintjük át az egész emberiség történetét. Megkaptuk az egész rejtély megoldásához a kulcsot! Minden azért volt, az idők változó rendjén s a föld különböző tájain azért peregtek le a történet eseményei, hogy közben millió és millió ember szívében végbemehessen az Isten „megkeresése“ és „megtalálása“. Minden nemzet más sorsot élt át. Az egyiknél talán csak ritka, kellemetlen vendég volt a háborúság, a nélkülözés s a válságok más fajtája; a másiknak története, mint a mienk is, a súlyos megpróbáltatásoknak szakadatlan sorozata volt és éppen a jó napok látogatták csak meg ritka, ünnepi vendégként. Nagyon különbözőképpen alakul eszerint az egyes emberek sorsa is itt vagy amott. De mindez arra való, a történetnek nagy szekere azért ráz és visz magával mindnyájunkat, hogy az Isten megismerésének a céljához elérkezzünk. Multnak és jelennek minden történeti eseménye, akár szemlélői, akár részesei, akár élvezői, akár szenvedői vagyunk, azt a célt szolgálja, hogy miközben ránk hat, minket izgalomban tart, minket megkínoz, minket nagy ritkán néha örömmel

is eltölt, a lelkünkől kiváltsa ezt a visszhangot, amellyel reá felelünk: „Látom az Istent kiviláglani mindebből“. Sorsunknak alakulásában, amely beleszövődik nemzetünk sorsába, s azon keresztül az egész emberiség sorsába, rá kell ismernünk valahogyan Istenre, akit — akarva, nem akarva, bevallottan vagy titkosan — mindnyájan „keresünk“.

Nem állítja az apostol, hogy erre az eredményre mindenki eljut. Csak óvatos bizonytalansággal beszél róla: azért rendelte el Isten az egész „emberi nemzetség“ történetét úgy, amint az végbemegy, hogy „keressék az Urat, ha talán kitapogathatnák Őt és megtalálhatnák“. Sokan sokan lehetnek, akik nem találják meg Őt! Átúghat a lelkükön elmúlt évezredek minden eseménye, benne élhetnek a legizgalmasabb történeti időkben és mégis ott maradnak a sötétben. Tapogatódzva keresik: mi az értelme mindennek? És nem tudnak erre úgy felelni, amint kellene: „Mindebben Isten rejtőzött, Ő hívogatott engem magához és én megtaláltam Őt!“ De ha csak néhányan vannak is, akik a történet sodrától hanyattatva közben „megtalálják“ Istent, nem volt hiábavaló a nemzetek életének nagy drámája! Megvolt az Isten rendelte értelme!

Ebből azonban még mindig nem értjük meg: milyen címen beszélhetünk „a történet ádventjéről“. Hiszen arról volt szó, hogy mi tapogatódzunk Isten felé, hogy aztán vagy elérjük, vagy nem. Az ádvent ellenben azt jelenti, hogy Isten közeledik felénk s mi örömmel várhatjuk Őt. De benne van ez is Pál apostol beszédében, csak olvassunk benne tovább! Megpróbált ő az athéniek szája íze szerint beszélni és lehetőleg olyan dolgokat hirdetni, amilyenekkel ők maguk is szerettek foglalkozni. Mintha közben elhallgatná és a háttérben hagyná a Jézus Krisztusról szóló Evangélium legsajátosabb igazságait, amelyekkel fejbeütötte volna hallgatóit, ha előtérbe helyezi őket. De a vé-

gén mégsem állhatja meg! Kibuggyan a lelkéből az a mondanivalója, amiért tulajdonképen járta a világot. Csakugyan izgalomba is ejti és megháborítja vele ezeket a tudós, művelt hallgatókat. Megrajzolva az emberiség nagy útját, annak végső állomásáról is kénytelen szólnia és itt rá kell mutatnia a Jézus Krisztusnak dicsőségére, akit az Isten „bírául rendelt, hogy megítélje a földnek szí-
nét“. Ez sem a teljes Evangélium így. De ha jobban oda-
figyelünk, meghalljuk belőle kicsendülni az igazi evangé-
liumi hangokat is. Mert amikor Jézus Krisztus majd
megjelenik az ítéletre, a világ történetének nagy iskolá-
ját lezáró vizsga megtartására, hogy kitűnjék: a történet
eseményeit átélte milliók közül kik jutottak hát el az Isten
„megtalálására“, akkor az is ki fog tűnni, hogy nem ez az
első találkozás a Bíró és az eléje kerülő emberek között.

Beszélhetett volna erről bővebben is Pál apostol. De
nekünk ennyi is elég, hogy tisztán láthassunk. Miközben
az emberiség tapogatódzva kereste az Istent, Isten sem
nézte ezt tétlenül, hanem megjelent az emberiség történe-
tében, hogy ott megtalálhassák Őt az emberek. Bemutat-
kozott: Én vagyok, akit ti kerestek! És ez a testben meg-
jelent Ige azóta sem némult el, hanem az Evangélium
szárnyain szertezengett az évszázadok folyamán a nemze-
tek között. Hogy valaki a nemzetek történetének kavár-
gása közepette „megtalálja-e“ Istent, az most már attól
függ: hallgat-e erre az Evangéliumra és megtér-e Krisz-
tushoz, vagy elfordul-e és elzárja szívét?

Ezért van az emberiség történetének ádentje. Nem
puszta bizonytalan „tapogatódzás“ már az emberi történet,
hanem lehet bizonyossággal eltelt szent várakozás. Amióta
megzendült a Krisztus Evangéliuma és általa toborozza
és gyűjti Isten azokat, akik azt meghallva megtérnek, az-
óta nemcsak feltételezhető, hanem egészen bizonyos, hogy
vannak, akik Istent „megtalálják“. Áldjuk az Istent, hogy

mi is közük tartozhatunk! Itt él a világban és nőttön nő azoknak a serege, akik egykor majd nem félelemmel és riadtan állanak a Bíró elé. Amikor majd megtörténik a számonvétel: vajjon kik azok, akikre nézve nem veszett kárba a sok évezredes történet nevelő iskolája, ők akkor boldogan vallást tehetnek: „Nem voltunk magunkra hagyatva, ezért megtanulhattuk a szent tudományt. Részünk volt a te tanításodban, Urunk, amelyet nem lehetett félreérteni. Benned és általad megtaláltuk az Istent, akit kerestünk. A tapogatódzás sötétségéből te kivezettél minket a világos és boldog látásra.“

Akiknek a szívében már most is ott él ez a vallástétel, azok tudhatják, hogy érettük és a hozzájuk hasonlókért, akik eddig voltak és ezután lesznek, történik minden ezen a világon. Dübörgő világesemények közepette, azokban a népekben, amelyek átéltek azoknak élményeit, megjárják azoknak iskoláit, növekszik egy válogatott csapat, amely már nem „tapogatózik“ tétován és kétségeskedve, hanem „megtalálta“ Istent. Ők úgy élik át a történet minden viharzását, hogy azáltal is Isten szól hozzájuk, tanítja őket és beavatja őket mind mélyebb ismeretébe.

Ők tudják azt is, hogy a történetnek megvan az adventje. Várják is, hogy a nehéz iskola végeztével eljön majd a vizsgának, a számonvételnak, az ítéletnek a napja. Mások számára lehet az rettegett nap, de számukra az üdvösség napja, a boldog véghez érkezés napja, a Krisztussal való dicsőséges találkozás napja. Onnan visszanézve majd megoldódik előttük minden rejtély. Kiderül majd, amit most sokszor a titok sűrű leple takar el: miért kellett minden részletében úgy történnie mindennek, ahogy azt a történet folyamán átérték és átszenvedték a népek. De a dolog lényege már most is világos: ha sok tekintetben elrejtve is, megvan azért az értelme a világ történetének, mert adventi útja e felé az utolsó nagy nap felé halad!

AZ ÓTESTAMENTUM ÁDVENTJE.

Oh mindnyájan, kik szomjúhoztok, jertek e vizekre, ti is, kiknek nincs pénzetek, jertek, vegyetek és egyetek, jertek, vegyetek pénz nélkül és ingyen, bort és tejet. Miért adtok pénzt azért, ami nem kenyér, és gyűjtött kincseteket azért, ami meg nem elégíthet? Hallgassatok, hallgassatok reám, hogy jót egyetek, és gyönyörködjék lelketek kövérségben. Hajtsátok ide fületeket és jertek hozzám; hallgassatok, hogy éljen lelketek, és szerzek veletek örök szövetséget, Dávid iránt való változhatatlan kegyelmességem szerint. Imé, bizonyságul adtam őt a népeknek, fejedelmül és parancsolóul népeknek. Imé, nem ismert népet hívsz elő, és a nép, amely téged nem ismert, hozzád siet az Úrért, a te Istenedért és Izráel Szentjéért, hogy téged megdicsőített. Keressétek az Urat, míg megtalálható, hívjátok őt segítségül, amíg közel van. Hagyja el a gonosz az ő útát és a bűnös férfiú gondolatait és térjen az Úrhoz és könyörül rajta és a mi Istenünkhöz, mert bővölködik a megbocsátásban! És. 55, 1—7.

Mai elmélkedésünk tárgya különbözik az eddigiektől. Amikor a teremtettségnek és az emberi történetnek az adventjéről szólottunk, fölmerülhetett a kérdés, és mi is szemébe kellett hogy nézzünk annak: van-e ilyen advent? Van-e a teremtettség előtt és van-e az emberiség története előtt valamilyen fénylő cél, amely az egésznek értelmet ad s amelynek elébe repeshetnek vágyaink és reménységeink? Nem csoda, ha erre a kérdésre sokan tagadó választ adnak! Hiszen mi is csak annak köszönhetjük bizakodó és örömteli igenlő válaszunkat, hogy az

Isten Igéjének világánál szemléljük mindazt, ami körülöttünk van és történik! De amikor az Ótestamentum világába lépünk, itt már eleve az Isten ígéretei zengenek a fülünkbe s ezért az Ótestamentum ádvéntjét senki nem tagadhatja. A szent iratoknak ezt az egész gyűjteményét ádvénti várakozás és reménykedés hatja át. A hitetlen is csak azt tagadhatja, hogy ez a várakozás jogosult volt és ez a reménykedés bevált, — de azt nem, hogy megvolt. Nekünk pedig, akik a Szentírást Isten Igéjének tekintjük, éppen ez a jövőbe tekintés a legfontosabb az Ótestamentumban. Azért foglal helyet szent könyvünkben, mert mindenestől fogva előre mutat, utánakövetkezendőkre utal, ádvénti levegőt lehel. Az Újtestamentum pedig a beteljesedésről tesz bizonyosságot. Így tartozik együvé a kettő és így tesz együtt egy egészet a Bibliában.

Magában véve befejezett egésznek tekinteni az Ótestamentomot, annyi, mint félreértetni az egészet. Ez volt az Ótestamentum népének végzetes tévedése. Annyira bezárkózott a lelkük az ótestamentumi múlt világába, hogy amikor a benne megígért jövendő a szemük előtt jelenné vált Jézus Krisztusban, nem ismerték fel. Csak kevesen voltak, akik kitárt szívvel fogadták a beteljesedést, amelyet Ő meghozott. A nagy többség elfordult tőle és megmaradt az Ótestamentum népének úgy, mintha az magábanvéve elég lehetne! Ezért nem is jól mondanók, ha azt mondanók, hogy az Ótestamentum nekünk keresztyéneknek éppúgy szent könyvünk, mint a zsidóságnak. Az igazság az, hogy nekünk még inkább szent könyvünk! Mi nem öltöztetjük fel az Ótestamentumot a befejezett és lezárt egésznek a ruhájába, amely nem illik reá. Nekünk úgy szent és becses éppen, ahogy saját maga is élénk áll: mint kiegészülésre váró csonka rész; mint kezdet, amely után jönnie kell a befejezésnek; mint jövendőbe mutató ígéret, amelyhez hozzátartozik az újtestamentumi beteljesedés.

Az ótestamentumnak ez a jövő felé forduló ádventi lelke szólal meg abban a próféciában is, amelyet Ésajás könyvéből olvastunk fel. Arról van benne szó, hogy Isten „örök szövetséget“ akar „szerezni“. Amint az „Ószövetség“ neve is mutatja, ebben a szent könyvben minden azon alapszik, hogy Isten egyszer már „szerzett szövetséget“. S mégis, íme, a saját lapjain arról tesz bizonyosságot, hogy ennek a régi szövetségnek a helyébe egy másiknak kell elkövetkeznie. Amaz a szövetség csak ideigvaló volt; ez a másik majd „örök szövetség“ lesz! Benne fogja majd véglegesen és tökéletesen tudtul adni Isten: mihez tartsák magukat az emberek és mire számíthatnak Őtőle?

Mi volt a régi szövetségnek a baja? Miért nem állhatt meg mindörökké? Eleitől fogva magában hordotta halálának a csíráit azért, mert a Törvény szövetsége volt. Ez azt jelenti: Isten kijelentette benne, mit követel Ő az embertől. Ezzel válaszút elé állította az embert: vagy megtartja az Ő parancsolatait s akkor él, vagy megszegi azokat s akkor elvész. Az engedelmes népnek megígérte Isten minden áldását. Közösségben élhet Ővele, élvezheti oltalmát és gondoskodását. Az Ő népe lesz és Ő Istene lesz neki. Az engedetlenségre ellenben kimondotta a pusztulás és a halál átkát.

Ebben felségesen kifejezésre jutott az Isten igaz volta, amely nem ismer alkuvást és büntetlenül meg nem sértendő. Előtte nem mindegy a tisztaság és a tisztátalanság, az engedelmesség és az önfejűség, a jóság és a gonoszság. Jótetszésével csak az igaz életre mosolyoghat reá, a bűnt ellenben haragjával kell hogy sújtsa. De akármilyen szent dolog is ezért a Törvény szövetsége, mégis azt kell mondanunk: ha csak ennyi mondanivalója van Istennek az ember számára, akkor ezt sem volt érdemes elmondania! Így beszélhetett Isten a bűnbe még nem esett emberrel. Ahogy a régi református hittantudósok szokták mondani:

„cselekedetek szövetségét“ köthetett Isten Ádámmal a paradicsomkertben. A büntelen ember előtt még csakugyan nyitva állott a választás útja: vagy megmarad engedelmesnek, vagy engedetlenségbe esik. S ezért Isten az ember „cselekvésétől“ tehette függővé a saját magatartását: az élet teljességébe, az üdvösségbe emeli-e az embert, vagy ítéletével sujtva a halálba veti-e alá? De amióta az ember egyszer elindult az engedetlenség útján és bűnös emberré lett, hiába hirdeti ki neki Isten az Ő Törvényét akárhányszor és akármilyen világosan! Eleve bizonyos, hogy az ember mindig újra csak meg fogja szegni az Ő parancsolatait!

Ezért az a szövetség is, amelyet Izráel népével kötött Isten a Törvény alapján, nem lett volna komoly dolog, ha csak ennyiben állott volna és utána nem következett volna még egyéb is. Eleve bizonyos volt, hogy ezt a szövetséget a nép bűnei rongyokká fogják tépni, szaggatni. Az egész ótestamentumi történet, azt mondhatnók, nem is egyéb, mint annak szakadatlan példázása: mint dönti romba az emberi bűn a Törvényen alapuló szövetséget. Hiába igyekeztek azt egyes nemzedékek nagy nekibuzdulással felújítani és megerősíteni, sorsa meg volt pecsételve! És lassanként földerengett a jövőnek látóhatárán az egyetlen vigasztalás: Isten még nem mondotta ki utolsó szavát, lesz még egy másik „szövetség“ is, amely nem fog ilyen gyászosan és szégyenletesen semmivé válni. „Szerzek veletek örök szövetséget“ — így hangzott fel az isteni ígéret.

Ez az új szövetség abban fog különbözni a régitől, hogy ebben Isten mindennek felett az Ő irgalmasságát fogja megmutatni. Amit az Ő igaz volta követelt az embertől, de hiába követelt, mert a bűnös ember annak nem tudott megfelelni, azt Ő — megszánya az embert — maga fogja megadni neki és megvalósítani az ő életében. Az

embernek nem kell többé rettegnie amiatt, hogy csak bűnös voltával vagy nyomorúságával járulhat Isten elé és semmi mással. Éppen ebben az Ő nyomorúságában szól hozzá Isten jóságos, biztató és hívogató szava: jöjjenek az „éhezők“ és „szomjúhozók“ és találjanak Önála megelégtülést! „Mindnyájan jertek... igyatok... egyetek...!“ Nem kérdi már Isten: hogyan jön az ember és mit hoz? „Akiknek nincs pénzetek, jertek, vegyetek pénz nélkül, ingyen...“ Nem megvásárolt, megérdemelt járandóságként, hanem ajándékként kínálja Isten az Ő áldásait, csak jöjjenek a nyomorultak és telepedjenek le a terített asztalhoz, éljenek a kegyelemnek bőséges „kenyerével, tejével és borával“, és éledjen fel újra csenevész, pusztuló lelük! Csak egyet kell megtenniük: tudomásul venni ezt a meghívást és követni! „Hallgassatok, hogy éljen a ti lelketek!“ A „Kegyelem szövetségének“ fénye ragyog a jövőből az Ótestamentom felé s ennek adventi várása húzódik végig az egészen, ha jól megértjük a lényegét.

Hogy visszafelel erre az Újtestamentum! Itt éppen az hirdetik, hogy Jézus Krisztus által valóra vált a „Kegyelem szövetsége“ és a bűnös ember ingyen ajándékkul elnyerheti immár az Istennel való közösséget, ez életre és az örökkévalóságra, csak „hallgasson“ Isten ígéreteire, vagyis fogadja hittel Isten hívását. És innen visszatekintve milyen világosan látjuk, hogy a régi szövetség nem akart mást, mint ezt előkészíteni. Törvényében azért jelentette ki Isten az Ő igazságát, hogy annak ítélőszéke előtt csődbe jutva az ember minden igyekezete, alázatosan el tudja fogadni a kegyelem ajándékát. „Krisztusra vezérlő kalauz“ volt a Törvény! Nem arra való volt, hogy nála megállapodjék az ember, hanem hogy annál inkább járhassa adventi útját, míg Krisztusnál célhoz nem érkezik!

Van még egy különbség a régi szövetség és a megígért

új szövetség között, és ez is kitűnik próféciánk szavaiból. A régi szövetség a világ népei közül csak egynek szólott, amelyet Isten erre a kiváltságra kiválasztott. Ez nem lehetett utolsó szava annak az Istennek, aki minden népnek Ura! Átmenetileg rendelkezhetett Isten úgy, hogy egyelőre, az előkészület ideje alatt egy népre korlátozza az Ő szövetségét. De a beteljesedés már minden népre ki kell, hogy terjedjen. Amint annak az egy népnek adta Dávidot és az ő királyi házat, hogy annak uralma alatt éljen, úgy fogja a „Kegyelem szövetségének“ Királyát, az Ő eljövendő Felkentjét, a Krisztust, „adni bizonyosságul népeknek, fejedelmül és parancsolóul népeknek“, már nemcsak egynek, hanem a föld kerekiségén élőknek általában.

Sokáig csakugyan úgy volt, hogy Isten az ő csodálatos cselekedetei és követeknek szava által csak egy néppel ismertette meg magát. A pogányság többé-kevésbé sötét homályában élt minden nép, csak egyetlen egy, az Izráel népe előtt fénylett az Isten igaz ismeretének a világossága. Csak ők nyerték el az Isten Igéjét, amely által emberek ismerhetik az Istent. Nem azért, mert más népek-nél erre méltóbbak voltak, hanem csak azért, mert Istennek az Ő kifürkészhetetlen tervei szerint így tetszett kitüntetni őket. Világosan kitűnik az Ótestamentumból, hogy sem előre nem szereztek erre semmilyen érdemet, sem utólag nem bizonyultak erre méltóknak. Félreértették kiválasztottságukat és visszaéltek vele. Úgy értelmezték azt, mintha ők kedvencei volnának Istennek, aki csak velük törődik s más népekkel nem. Mintha Istennek szövetsége jogcímet adna nekik Isten áldásainak és védelmének a megkövetelésére, de ugyanakkor mentesítené őket minden kötelezettség alól is! Ez ellen az elbizakodottság ellen kellett szakadatlan harcot folytatniuk a prófétáknak, akiket Isten nemzedékről nemzedékre küldött. Ha százszor is kiválasztott népe volna Izráel — hirdették ők, — bü-

neiért akkor is ledöntené Isten gőgös magabizásának magasságaiból a bűnhődés rettentő mélységeibe. Nem Istennek van öreájuk szüksége és nem ők kötelezik le Istent az ő áldozataikkal és egyéb szertartásaikkal! Nem olyan kicsiny Isten Ő, hogy csak egy népnek az Istene lenne és attól a néptől függene az Ő uralma! Ő minden néppel rendelkező s az egész világot igazságában megítélő nagyhatalmú Úr!

S mert a prófétai szózat nem engedte elhomályosulni Istennek ezt a mindennek fölé magasodó fenségét és nagyságát, egyre jobban derengett a jövőnek látóhatárán az ígélet: eljön Istennek az az országa, amely a világ minden népét felöleli már. Amikor Isten csak egy népet választott ki magának, akkor is már az Ő minden népre kiterjedő céljait munkálta. Ha a magvetés csak egy nép körében ment is végbe, az aratás hasznát Isten az egész világnak szánta. Sohasem akart Ő elakadni annál az egy népnél, mintha a többi is nem volna éppen olyan kedves neki. Csak átvonult azon a népen, de azért, hogy végül minden néphez elérkezzék. S ahogy így ezt az egy népet átmenetileg egészen különös szerepre magasztalta fel az Ő terveiben, úgy össze is törheti és zúzhatja megint, ha az Ő terveinek a további kibontakozása azt úgy kívánja. Hiszen Isten sohasem azért választ ki senkit az emberek közül, hogy dédelgesse, hanem hogy felhasználja a maga dicsőségére. Nem akad Ő el sohasem az övéinek életénél, hanem mindig csak átvezet rajtuk az Ő királyi útja, míg mindenekre kiterjed győzelmes hatalma!

Ezért él ott az Ótestamentumban is az előre néző, ádventi lélek, amely várja, hogy az Isten világossága egyszer szét fog sugárzani az egész világra és Isten ád valakit e világnak, aki az Ő nevében „fejedelme és parancsolója“ lesz minden népnek. Erre is az Újtestamentom adja meg a feleletet. Ez az ótestamentumi ádventi váradalom is

Jézus Krisztusban teljesedett be. Izráel népéhez tartozott Ő is test szerint, és annak szűk körében végezte el Ő is földi szolgálatát. De minden, amit mondott, amit cselekedett és amit szenvedett, úgy világít a föld legtávolabbi népének is, mint ahogy a kis kunyhó ablakában égő lámpás is messze ellátszik és hívogatva mutatja az utat. A Kegyelem országa, amelyet Ő e földre hozott, minden népnek egyformán szól. Előtte már nincs különbség nép és nép között. És nincs a föld színén, nem is volt soha senki, bármilyen nemzetségből vagy fajtából való ember, aki ki volna tagadva az Isten megbocsátó és megújító kegyelméből, amely Őbelőle árad szerte! Sok időbe telhetik még, amíg minden nép megismeri Őt és meghajlik uralma alatt. De addig nincs megállás! Őbenne Isten minden néphez szóló „tanúbizonyságot” és minden nép fölé rendelt „fejedelmet” és „parancsolót” adott!

Nem világlik-e ki mindebből: miért is olyan fontos, hogy Bibliánkban itt van ez az adventi könyv, az ótestamenti rész? Ha az Ótestamentumnak megvannak a maga fogyatkozásai, amelyek miatt nem állhatott meg nála Isten munkája, hanem túl kellett, hogy haladjon rajta, nem olyan fogyatkozások-e ezek, amelyeket mi is jól ismerünk a magunk jelenbeli életéből? Az Istenhez való viszonyunknak a Törvény alapján való elképzelése és az Isten munkájának a magunk szűk körére való korlátozása, — nem olyan dolgok-e, amelyek minden idők hívőinek az életében mindig kiújulva jelentkeznek? Milyen jó ezeket az Ótestamentum tükrében világosan látnunk!

Hányszor megpróbáljuk mi is Istennel mindig újra a „cselekedetek szövetségét” fenntartani! Mintha neki csak Törvénye volna számunkra és az elég is volna nekünk! Igyekszünk annak megfelelni, ahogy tudunk, hogy aztán végül odaállhassunk Isten elé és kiállíttassuk magunkról az Ő megelégedettségének vagy éppen elismerésének jó

bizonyítványát. S ami a legrosszabb: néha még bele is éljük magunkat abba a hízalgő álomba, hogy ez sikerült nekünk! Űgy állunk oda az Isten elé, mintha Ő csakugyan győnyörűségét lelhetné bennünk! Csak egy menthet meg bennünket ettől a szánalmas képzelgéstől és meddő kísérléteztől: ha az Ótestamentum ádvéntjéből megértjük az Isten Törvényének elégtelenségét és a kegyelemre való feltétlen ráutaltságunkat! Csak szóljon hozzánk a Törvény, de az Isten megvesztegethetetlen igazságának teljes, lesújtó fenségével! Csak törjön össze bennünket annak a keserves belátásával, hogy ezen az úton nincs célhoz érkezés! És értesse meg velünk: elveszett emberek vagyunk Istennek a nélkül az új és „örök szövetsége“ nélkül, amelyet Krisztus által kötött velünk bűnösökkel. Vezessen oda bennünket „szomjúhozókat“ és „éhezőket“, ahol „ingyen“ vár már bennünket az Isten minden elkészített, bőséges áldása!

És hányszor hajlandók vagyunk mi is Istent úgy lekicsinyíteni a mi magunk életének szűk köréhez, mintha Ő csak a mi Istenünk volna és nem másoké is! Mintha az egész nagy mindenségben az volna az Ő egyetlen dolga, hogy éppen csak velünk törődjék, éppen csak minket kíméljen meg minden rossztól! Magunk mellé legfeljebb még oda foglaljuk szeretteinket, házunk népét, vagy emelkedettebb pillanatokban a mi népünk és nemzetünk nagyobb családi körét is. Őlyan Isten kell nekünk mindenképpen, aki mindennel és mindenki vel szemben a mi pártunkon áll! Pedig milyen kicsinyre összezsugorított Isten volna ez! Hogy el tudunk feledkezni mi is arról, hogy Ő az egész világnak Ura, akinek terveiben az egész emberiség benne van, és ha különösképen a kezébe vesz is bennünket, azt nem a mi kedvünkért teszi, hanem azért, hogy általunk a többiek életében is valóra váltsön valamit az Ő felséges szándékaiból! Nem Ő kell, hogy iga-

zodjék a mi kívánságainkhoz, hanem mi kell, hogy rendelkezésére álljunk az Ő nagyságos céljainak, mint akik csak kicsinyke láncszemek az Ő terveinek csodálatos hálózataiban, amellyel átfogja az egész embervilágot. Még arra is készséges engedelmességgel fel kell ajánlanunk magunkat, hogy ha Ő úgy látja jónak, ám fakasszon áldást mások számára a mi szenvedéseink árán és lépjen úgy tovább a maga útján, hogy közben minket eltapos! Ennek a felséges, nagy Istennek az imáadására és az Ő uralmának a szolgálatára taníthat meg minket az Ótestamentum az ő adventi beállítottságával.

Azért nagy ajándék számunkra az Ótestamentum, mert világosan hirdeti, hogy még akkor is, amikor az volt a dolgok rendje, hogy a Törvényen alapuljon Isten szövetsége és egy népre legyen korlátozva az Ő munkája, ez is csak arra való volt, hogy majd másképp is lehessen. Csak átmeneti rend volt, amelynek el kellett avulnia. Csak advent volt, amely után meg kellett születnie a világ Megváltójának. Ha nem mutatná ezt fel előttünk világosan az Ótestamentum, ha nem látnók belőle: miként járta meg Isten az előkészítő kezdeteknek az útját ígéreteinek beteljesedése felé: mindnyájunk életében mennyi megtakarítható erő pazarolódna el az ilyen kezdetekre és milyen szánszalmasan el-elakadnánk azokban! De így már előre tudhatjuk: sohasem lehet a mi lelkünknek nyugvópontja olyasmi, ami ótestamentumi jellegű! Csak adventi állomás lehet az és túl kell jutnunk rajta, hogy elérkezhesünk Krisztushoz és vele igazi újszövetségi közösségünk lehessen! Innen visszaesni abba a világba, ahonnan azok is kikívánczoltak, akik benne éltek, lelki öngyilkosság volna. Mi már benne élhetünk abban a világban, amely felé azok még csak kívánczoltak!

Legfeljebb néhány pillanatra vagy egy-egy órára jó beleélnünk magunkat az Ótestamentum adventjébe, hogy

meglássuk: nekünk is hogyan kellene sóvárognunk az Isten „új szövetségének“ jövődjé felé, ha nem tudnók, hogy az már eljött. Jó így, a messze mult szemével néznünk elébe Krisztus jövetelének, hogy aztán annál inkább örüljünk a szent bizonyosságnak: Ő már megszületett! A Kegyelem szövetségét elhozta már nekünk, bűnös embereknek és dicsőséges országa, amelynek szolgálatába igázza balga önteltségüket, immár felséges valóság! Mi már visszanezhetünk Őreá és nem várnunk kell ajándékait, hanem elfogadnunk!

KRISZTUS EGYHAZÁNAK ADVENTJE.

Akkor hasonlatos lesz a mennyeknek országa ama tíz szűzhöz, akik elővévén az ő lámpásaikat, kimenének a vőlegény elé. Őt pedig közülök eszes vala és öt bolond. Akik bolondok valának, mikor lámpásaikat elővévék, nem vivének magukkal olajat. Az eszesek pedig lámpásaikkal együtt olajat vivének az ő edényeikben. Késvén pedig a vőlegény, mindannyian elszunnyadának és aluvának. Éjfélkor pedig kiáltás lön: **Imhol jó a vőlegény: jöjjetek elébe.** Akkor felkelének mindazok a szűzek és elkészíték az ő lámpásaikat. A bolondok pedig mondának az eszeseknek: **Adjatok nekünk a ti olajotokból, mert a mi lámpásaink kialusznak.** Az eszesek pedig felelének: **Netalán nem lenne elegendő nekünk és néktek. Menjetek inkább az árusokhoz és vegyetek magatoknak!** — Mikor pedig venni járnak vala, megérkezők a vőlegény, és akik készen valának, bemenének övele a menyegzőbe és bezáraték az ajtó. Később pedig a többi szűzek is megjövének, mondván: **Uram! Uram! Nyisd meg mi nekünk! Ő pedig felelvén, monda: Bizony, mondom néktek, nem ismerlek titeket.**

Máté 25, 1—12.

Ha az Ótestamentumról megállapítható, hogy minde-
nestől fogva ádventi könyv, mert sajátmagán túl abba
az óhajtott és megígért jövődöbe mutat, amelynek az el-
jövetele számára egyengeti az utat, akkor ebből az követ-
keznék első tekintetre, hogy az Újtestamentomnak már
nincsen ádventje. Hiszen szent könyvünknek ez a máso-
dik fele amannak az első felének a váradalmaira a be-
teljesedés örömhírével felel. Míg az Ótestamentumnak ab-
ban van a lényege, hogy eljövendő dolgokra tekint előre,

az Újtestamentumé viszont abban van, hogy megtörtént dolgokról tesz bizonyosságot. Ezért is nevezzük a belőle felénk hangzó szózatot „evangéliumnak“, vagyis magyarul „örömhírnek“. Azt az örömdetes tényt adja tudtunkra, hogy Istennek irgalma és hatalma valóra váltotta ígéreteit, amelyekkel előző időkben fölkellette a szívek ádventi sóvárgását. Most már nem várni kell az Ő kegyelmének megnyilatkozására, hanem csak élni kell azzal hálásan és boldogan!

Mégis azt kell mondanunk, hogy így fogva fel az Újtestamentum alapigazságát, csak féligazságot fognánk fel. A teljes igazság az, hogy az Újtestamentum vissza is tekint, de előre is tekint. Egyfelől hirdeti az Ótestamentum ádventi váradalmainak beteljesedését, de másfelől bizonyos értelemben át is veszi és tovább is folytatja azokat. Ezért a Krisztus egyházának is megvan a maga jövőbe néző, mélységes sóvárgása és az ádventi lélek elmaradhatatlan jellemző sajátsága neki is.

Igaz, hogy Krisztus elhozta Istennek azt az országát, amelyről a próféták szóltak. A Törvény rendje után beköszöntött Ővele a Kegyelem rendje. Ledőltek a válaszfalak és minden nép felé kiáradt az Isten világossága, úgy hogy nem csak egy nép élvezheti már annak áldásait. Eljött az „új szövetség“ ideje. És mégis azzal a kéréssel fordulunk Istenhez naponként az Úr Jézus Krisztustól tanult imádságban: „Jöjjön el a te országod!“ Egész életünket besugározza a karácsonyi bizonyosság öröme: megszületett a Megváltó, eljött e földre a Krisztus. S az Újtestamentumnak még az utolsó lapján is felhangzik újra a sóvárgó kiáltás: „Jövel, Uram!“ Így áll tehát a dolog: eljött, de megint el fog jönni; elhozta az Isten országát, és mégis várunk kell még, hogy elhozza azt. Mi ennek az értelme? Hogyan viszonylik egymáshoz ez a látszólag ellentmondó két igazság?

Mondottuk már, hogy az Ótestamentum vágyakozásainak és reménykedéseinek a beteljesedése eljött Jézus Krisztusban. Hangsúlyozzuk most azt, hogy Őbenne jött el. Nem úgy általában jött el, hogy mindenütt megfigyelhető és tapasztalható lett volna. Éppen csak Őbenne jött el. Az Ő személyiségében, az Ő életében, az Ő munkásságában volt csak megtalálható. Őbenne testesült meg a beteljesedés és akik Őbenne hittek, azok előtt ez világos volt és örülhettek neki. Jézus Krisztusban hinni ma is azt jelenti: tudni, hogy amikor Ő ebbe a világba belépett, akkor megtörtént a legnagyobb esemény, amely e világ életében megtörténhetik. Nem egy a megszámlálhatatlan sok millió ember körül született csak meg, amikor Ő közénk érkezett. Nem is csak egyike az emberiség legeslegnagyobb alakjainak, akiket a két kezünk tíz ujján elszámlálhatnánk. Még csak nem is ezeknek a legnagyobbika. Őbenne Isten maga lépett be az emberi életbe. S mint ahogy a mágnes, ha valahová közelítünk vele, magával viszi és megteremti ott a mágneses teret, úgy jött el Ővele együtt az Isten országa is. Hívei nemcsak hírből, hanem tapasztalásból is tudhatják ezt: olyan erő árad ki belőle, amióta itt járt, mint sehonnan máshonnan. Ő általa Isten uralmat vesz a mi szívünk gondolatai és érzései felett és kormányozza a mi sokfelé elhajló, szertekalandozó szándékainkat a maga akaratának az irányában. Egyszóval: Isten valósággal országol felettünk Jézus Krisztus által. Őbenne csakugyan eljött hozzánk az Isten országa!

De mindez csak a hit számára valóság. A hitetlen ember mindebből nem tud semmit. Talán megünnepeli ő is karácsonyt, mint örömteli, kedves családi ünnepséget. De hogy milyen csodálatos fordulópontot jelent Krisztus megszületése a világ életében és milyen új helyzetet teremtett az Ő eljövetele mindnyájunk számára, arról neki nines tudomása. Előle elrejtett dolog az Isten országának

Jézus Krisztusban való megjelenése. Hiszen ennek az országnak Királya annak idején is rangrejtve járt itt közöttünk és csak kevesen ismerték fel! Dicsőségét és hatalmát alázatosságba és szegénységbe öltöztette. S azóta sem úgy országol e világban, hogy azt mindenki tudomásul vehetné. Kétségbe lehet vonni az Ő országának valóságát. Le lehet azt tagadni. S akinek nem nyílt még meg a hitnek látó szeme, azt hiába próbálnók meggyőzni akármivel is a valóságról!

Sőt maguk a hívők is úgy vannak vele, hogy sokszor eltűnik a szemük elől ennek az isteni országglásnak a valósága. Sajátmagukban is úgy eltemeti sok minden azt az új életet, amelyet Krisztus teremtet és igazgat, hogy sokszor már-már kétségessé válik, nem volt-e csak képzelődés? Megvan ilyenkor is a lelkük mélyén, bizonyára megvan! De nem tud onnan úgy kiütközni, hogy nyilvánvaló legyen a szépsége és gazdagsága. Mintha semmi különbség nem volna köztük és más emberek között, — egyformán szürkének látszik az életük. Bűnös régi mivoltukat hurcolják magukkal s az úgy elfedi legbenső, igazi énjüket, a Krisztustól kapottat, hogy abból sokszor mi sem észlelhető. Olyan annak az élete, mint az ősszel elvetett gabonamag: titkon, a téli rögök alá bezárva él és benne készül a majdan kizsendülő tavasz, de a felszínen bizony semmilyen jel nem hirdeti az új életet.

Ugyanezt elmondhatjuk a hívők közösségéről, a keresztyén egyházzól is. Kívülről nézve, ó jaj, sokszor nem különbözik az sem másfajta emberi társulásoktól! Mintha csak egy volna a sok többi emberi közösség közül, megtalálhatók benne ugyanazok az emberi nyomorúságok és gyarlóságok, ugyanolyan egyenetlenségek szaggatják szét, ugyanúgy burjánzik benne a hiúság és az önérdek, ugyanannyi emberi tökéletlenség ékteleníti el az életét. Csak belülről nézve árulja el igazi titkát, amikor áhítatosan

megérezzük, hogy ez mégis a „szentek közössége“; hogy van benne valami, amit sehol másutt nem lehet megtalálni: az az Istennel való közösség, amelyet Krisztus hatalma teremtett meg és tart fent. De ennek nyilvánvalóan ki kellene ragyognia! Dicsőségtől övezetten kellene az egyháznak ott állania mindenek szeme előtt, mint „a Krisztus testének“ és isteni élete részesének!

S mivel a hívőkben egyenként is, együttvéve is csak ilyen töredékesen és fogyatékosan nyilvánul meg a Krisztusból kiáradó erő, azért nem lehet arról beszélni, hogy ebben a világban általában is nyilván beállott volna az Isten országának új rendje. Akik ezt az országot elnyerték és szolgálnak neki, nem tudják úgy képviselni ebben a világban, hogy általuk szélkében érvényesülhetne a hatalma. Más hatalmak sokkal jobban érvényesülnek a világ életében. Meglátszik ugyan a világon, hogy évszázadokon át éltek benne emberek milliói, akiknek a lelkét Krisztus megragadta és formálta. Ezért beszélhetünk „keresztyén kultúráról“, „keresztyén társadalmi életéről“, még „keresztyén állami és jogi rendről“ is. De csak a vak nem látja, hogy mindez milyen kevert dolog: a Krisztusból eredő hatásokkal mennyi démoni, sötét, bűnös vonás elegyedik benne. Soha nem lehetett, ma sem lehet bizony elmondani, hogy ennek a világnak a tömegeiben Isten uralkodik a Krisztus által!

De éppen ezért nem lehet itt megállani! Fözlúg a hívők lelkéből, a Krisztus egyházának lelkéből a sóvárgó, szent követelés: kell ennek még egyszer másképen is lennie! Ami az egyes hívő lelkében megkezdődött, annak egyszer tökéletességre kell jutnia. Az új életnek sok homálytól elborított kis mécsese egyszer tündöklő fénycsóvában kell, hogy kiragyogjon. Krisztus műve: a megváltott embereknek, az Isten fiainak valósága egyszer nyilvánvalóvá kell, hogy legyen. — A hívők közössége, a Krisztus

egyháza is egyszer úgy kell, hogy álljon mindenek szeme előtt, hogy ég és föld láthassa benne „a Krisztus testét“, amelyet azért szerkesztett egybe, hogy az Ő élete hassa át és nyilvánuljon meg általa dicsőségesen. — És ezzel együtt el kell, hogy jöjjön az a nap, amikor Krisztus hatalma kivilágosodik e világ fölött. Hogy ne lehessen Őt többé tudomásul nem venni, ellene fellázadni, az Ő nevét megcsúfolni, az Ő akaratával homlokegyenest ellenkező irányban élni, hanem megszegyenüljön és megsemmisüljön a bűnnek minden hatalma és „minden térd meghajolva“ Krisztus hatalma előtt, „minden nyelv vallja, hogy Ő az Úr az Atya Istennek dicsőségére“. El kell, hogy jöjjön az Isten országa igazi, egyetemes valóságában!

Ezért van a Krisztus egyházának a lelke mélyén nagy adventi sóvárgás. Ezt maga az Isten táplálja az Ő Igéjével. Telistele van az Újtestamentum az Ő ígéreteivel, amelyek azzal bíztatnak, hogy mindez csakugyan meglesz! Magának az Úr Jézus Krisztusnak a tanításában is állandóan visszatérő gondolat az, hogy ha bűcsút kell is vennie tanítványaitól s az az együttlét, amelyben földi élete napjaiban részük volt, megszakad is, egyszer visszatér majd hozzájuk az Ő dicsőségében és hatalmában, hogy örökre velük lehessen és ők is Ővele; s ha nekik is sok megaláztatást kell elszenvedniük ebben a világban csakúgy, mint Őneki magának kellett, látni fogják majd az Ő győzelmét is és részük lesz annak örömeiben. Az apostoli kornak az Újtestamentumban megőrzött minden más irata is arról tesz bizonyosságot, hogy a Szent Lélek ébren tartotta Jézus tanítványainak lelkében ezt az adventi várakozást. Várták Jézus Krisztus visszajövetelét s vele együtt a maguk felmagasztaltatását s az Isten országának diadalát. Amit a multban kaptak, az voltaképen erre a jövődöbeli menyegzői ünnepre szóló kiváltságos meghívás. Hálásak érte és örülnek neki nagy örömmel! De igazi örvendezésük

órája majd akkor fog ütni, ha felhangzik a kiáltás: „Imhol jó a vőlegény!“ és vele együtt bevonulhatnak a várva-várt vígasságba!

De ennek a jövődőnek, amely felé Krisztus egyháza ádventi lélekkel kitekint, két oldala van. Az egyik az, amelyet eddig is kidomborítottunk. Krisztus eljövételének a napja a győzelem napja lesz. Minden harc célhoz érkezik és elpihen ott; minden, ami most csak részleges és töredékes, teljességre jut. Ahhoz képest, amit ez a jövődő hoz, a jelennek minden ajándéka csak ízelítő. Ahogy Pál apostol szereti nevezni: csak „zálog“, — foglaló, előleg. Elég ahhoz, hogy kétségeink eloszolhassanak és biztosak lehessünk a dolog felől, — de nem minden, nem az egész nekünk szánt kincs! Ellenben az a nap mindent megad majd! Mostani legnagyobb győzelmeink is úgyszólván csak apró csatározásokban kivívott sikerek. De akkor eljön a végső és teljes győzelem: még az „utolsó ellenség“, a halál felett is diadalra viszi Krisztus az Ő művét bennünk. A bűntől megrontott életünket teljesen helyreállítva, minden nyomorúságából megépülten és megtisztultan, készen és tökéletesen láthatja majd Isten és gyönyörködhetik benne úgy, amint eleitől fogva akart. Elmúlt már minden könnyhullatás és gyász éjtszakája. Semmi el nem választhatja többé Istentől az Ő megdicsőült gyermekeit. Az örök üdvösség dicsőséges napja virrad fel akkor!

Van azonban ennek a jövődőnek egy másik oldala is. Amikor Krisztus eljön, hogy híveit magához emelje az Ő tökéletes életének dicsőségében és teljességre juttassa azt, amit bennük elkezdett, az egyben az ítéletnek napja is lesz. Krisztusnak győzelme minden ellentétes hatalomnak a végső leverettetését is jelenti. A jelenben is megsemmisülésre van már ítélve minden erő, amely Istennek útjába áll és az Ő akaratával szembehelyezkedik. De az Ő hosszú-

tűrésében sokáig hagyja mégis látszólag boldogulni és hatalmaskodni a bűnt. Akkor azonban majd szertefoszlik a látszat és kiderül az igazság: csak az Ő elnézéséből és türelmességéből garázdálkodhattak az istenellenes erők. Az ítélet napján megjelenő Bírónak színe előtt semmivé kell válniuk!

Üdvösségnek napja — ítéletnek napja: egy és ugyanaz! Attól függ: melyik oldalon állunk és melyik oldaláról nézzük. Megtörténhetik, hogy — mivel ilyen kettős jelentősége van a Krisztus visszajövetelének, — a mi lelkünkben is ellentétes érzéseket ébreszt. Az ítéletnek napjára csak borzongással gondolhat a bűnös ember. Azt kívánhatja: báresak soha ne jönne el, vagy ha már el kell jönnie, mennél később jönne el! Jézus nyilván maga is akarta, hogy az Ő eljövetelének ezt a fenyegető, komor veszedelmét is érezzük s azért beszélt róla sokszor úgy, mint ami váratlanul is lecsaphat reánk. Gondoljunk azokra a szolgákra, akikről nem egyszer van szó példázataiban, akiket kínos zavarba hozott, amikor messze utazott gazdájuk váratlanul hazaérkezett és rajtakapta őket: hogyan garázdálkodtak házában és gazdaságában, míg ő odavolt! Hamarabb eljöhet az Ő megjelenésének napja, mintsem gondolnók vagy kívánnók!

Másfelől azonban mégis édes reménység a megváltott embernek tudnia azt, hogy egyszer eljő az ő Ura és elhozza magával az életnek beteljesedését és megdicsőülését. S ezért érthető, ha várva várja megjelenésének napját: bár csak itt volna már, vagy legalábbis ne késlekednék sokáig! S amikor fájdalmas teherként nehezedik reánk, hogy amit Krisztus megígért nekünk, az még mindig várat magára, jó az olyan példázatok tanítására hallgatnunk, amelyek közé a felolvasott is tartozik. Sokáig késhetnek a Völegény, ez a tanítás hangzik belőlük, de

azért ne féljünk és el ne csüggedjünk, mert bizonynal eljön!

Éppúgy, ahogy az érzelmeink ide-oda hullámoznak a borzongó félelem és a boldog reménykedés között, az értelmünk is kétfelé ingadozhatik, amikor Krisztus visszajövetelére gondolunk. Egyfelől megpróbálhatja megragadni azt, ami ebből az adventi ígérethől értelmileg megragadható. Megkísérelhetjük, amennyire a mi rövidlátó balgatagságunktól kitelik, megmagyarázni magunknak: mit is jelent Krisztus visszajövetele? Legalább jelképes módon igyekszünk megjeleníteni magunk előtt: mit is várhatunk tőle, s azután ezeket a képeket rakosgatjuk és rendezgetjük magunk elé gondolatainkban. Máskor meg elfogja a lelkünket az egésznek megérthetetlen titokzatossága. Képeink, amelyekben megpróbáltuk felfogni, csődöt mondanak és szétfoszlanak. Olyan fény sugárzik felénk, amelybe szemünk nem tekinthet bele. És értelmünk fegyvereit lerakva megnyugszunk ebben a titokzatosságban. Hisszük a mi Urunk visszajövetelét, — nem azért, mert értjük: hogyan s mint lesz az? — hisszük annak ellenére, hogy emberi gondolat arról nem tud számot adni. Hisszük egyszerűen azért, mert Ő megígérte!

De akárhogy változzék is érzelmi világunkban a félelem és a reménykedés, vagy értelmi magatartásunkban a megértésre való törekvés és a titokzatosságban való megnyugvás, — egyet nem tehetünk meg: azt, hogy megfelelkezünk Krisztus visszajöveteléről, mintha nem tartoznék reánk! Az akaratunk hozzá kell, hogy igazodjék ehhez az adventhez. Annak uralma alatt kell élnünk. Az első karácsonykor eljött Krisztus és ez a megint eljövendő Krisztus elválaszthatatlanul összetartozik. És nem szolgálhatja Őt az, aki nem szolgálja úgy is, mint Eljövendőt!

Ezt látjuk az Újtestamentum lapjain a Krisztus egyháza első nemzedékének az életében is világosan. Annak

uralkodó gondolata volt az, valósággal éltető levegője volt az, amelyben állandóan mozgott, hogy várta az ő Urának visszajövetelét. Ha azoknak az első időknek a hívei beleestek abba az optikai csalódásba, hogy egészen közelinek látszott előttük Krisztus eljövetele s már a maguk nemzedékében várták annak bekövetkeztét, ez is csak azt mutatja: mennyire uralkodott rajtuk annak gondolata. Időbelileg azért látszott olyan közelinek, mert olyan erősen foglalkoztatta őket.

Ha ma körütekintünk, bizony fájdalommal kell megállapítanunk: jaj de messze sodródtunk ettől! Mi is százszor elmondjuk ugyan az apostoli hit megvallását s abban azt is, hogy „lészen eljövendő-ítélni eleveneket és holtakat“. De milyen mellékessé vált a mi életünkben a Krisztus hatalmának és dicsőségének ez a jövőendő megnyilvánulása! Hogy elhalványult a jelenkori keresztyén egyházban az ősi ádventi lélek! Milyen egyoldalúvá vált benne a múltba való visszanézés és hogy elfelejtett sóvárogva előrenézni a megígért jövőendőbe! Valljuk meg mindjárt, ezért kétségessé is vált: mennyire méltó még egyáltalán arra, hogy a Krisztus egyházának a nevét viselje! Ádventi feszültség nélkül megízetlenült sóvá lettünk a világban és éppen csak hogy pislog még bennünk az az élet, amely egészen el kellene, hogy töltsön erejével! Erre figyelmeztetnek éppen bennünket Istennek ítéletei, amelyekkel a mi napjainkat leckézteti. Ezért engedi Ő elszabadulni a Sátán hatalmait, hogy pusztulást szerezzenek a föld színén. Így akar ráeszméltetni bennünket sorvadozó erőtelenségünkre, elhanyaglásunk nyomorúságára, hogy azután feltörjön lelkünkben újra a sóvárgó kiáltás: „Jövel, Uram Jézus!“

Ez az egyetlen, ami a világnak ilyen kavargásai közepette megadhatja lelkünknek a szilárdságát, erejét és békességét: tudni, hogy Ő eljön és várni Őt! Mást nem

várhatunk. Hiába várnók, hogy jöjjön valaki az emberek közül, valamelyik népnek ismeretlen mélységeiből felbukkanó, minden eddiginél nagyobb ember, az emberi világnak valamilyen nagyon bölcs, áldott szívű, erős kezű jóltevője, aki meg tudná oldani a mi korunknak a rettenően összebonyolódott kérdéseit. Minden emberi képességnek feje fölé nőttek a feladatok és a bajok, amelyek alatt a világ görnyed. Csak egy reménység van: Krisztusnak kell eljönnie! És az Ő egyházának ebben a bizonyos és boldog reménységben kell minden hullámverés közepette sziklaként állania! Ha eltölti az életét az ádventi imádság: „Jövel, Uram Jézus!” — akkor máris menedékévé lett a hányt-vetett lelkeknek, akik biztonságot keresnek a viharban, és magában hordozza az ígértét a világ meggyógyulásának.

De ehhez az ígérethez: „Imhol jó a Vőlegény!” — hozzátartozik az a felhívás is: „Jöjjetek elébe!” Krisztusban hinni azt jelenti, Krisztusban reménykedni is, Őfeléje sóvárogni is, Őt várni is, — de nem álmodozva! Ez a reménység nem ábrándozás és nem rajongás, hanem felkészülés. Arra kényszerít bennünket, hogy „menjünk elébe”, vagyis rázzuk le magunkról a ránk nehezedő álmos restséget, hozzuk rendbe életünket, legyünk talpon, legyünk éberek, készen Őt bármikor fogadni. Csak így lehet örömszózat számunkra: „Imhol jó a Vőlegény!”

A MAGYARSÁG ADVENTJE.

A tizenegy tanítvány pedig elméne Gálileába, a hegyre, ahová Jézus rendelte vala őket. És mikor megláták őt, leborulának előtte; némelyek pedig kételkedének. És hozzájuk menvén Jézus, szóla nékik mondván: Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön. Elmenvén azért tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szent Léleknek nevében, tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek. Es ime, én ti veletek vagyok minden napon a világ végezetéig. Amen.

Máté 28, 16—20.

Amikor néhány nappal ezelőtt az emberi történet ádventjéről elmélgedtünk, abban voltaképen már bennefoglaltatott mai tárgyunk: a magyarság ádventje is. A föld színén évezredek át lejátszódó titokzatos emberi drámának a szövedékébe fényes szálként beleszövődik a mi ezeréves történetünk is. Ennek a rejtélyéhez is ugyanaz a kulcs szolgál, amely az egyetemes emberi történet zárát nyitja. Pál apostolnak az athéniekhez intézett beszéde világánál azt állapíthattuk meg: nagy iskola az emberiség története, benne az Isten megismerésének szent tudományából kapnak állandóan leckét a népek, s az egész le fogja zárni az ítéletre megjelenő Krisztus színe előtt az a végső vizsga, amelyben ki fog tűnni, hogy az ügyefogyott tanítványok mégis jó tanítómester keze alatt voltak s az iskola nem volt hiábavaló. Ujjongó nagy sereg fog majd akkor vallást tenni arról, hogy mindazon keresztül, ami az emberiséget története folyamán érte, igenis megadatott neki

megismernie Istent; jó és rossz napokban, felemelkedések és alózuhanások idejében egyaránt Ő hallatta szavát és az emberi szív az átélt próbatételekre és áldásokra visszafelelhetett neki a maga gyermeki engedelmességével és háladatosságával.

Hogyne világolna hát ugyanez a végső reménység a magyarság történeti útja előtt is? Nekünk különösen komoly és szent iskolázást jelentett a történetünk. Ha van nemzet, amely elmondhatja, hogy rajta volt az Isten nevelő keze, akkor az bizonyára a mienk. A magyar szív, ha eltölti a Krisztus megvilágosító Lelke, különös bizonyossággal és szemléletességgel ismerheti fel nemzete történeteiben a mindeneket igazgató Isten szent ítéleteit és kegyelmének megtartó csodáit. A magyar történeti tudatnak szinte lehetetlen nem istenes történeti tudatnak lennie. S majd a nagy vizsga bizonyágtételében a megjelenő Úr Jézus Krisztus színe előtt felhangzó egyetemes halleluja kórusából bizonyára különös csengéssel fognak kihallatszani a magyar hangok. A magyar történetnek lecsűrődött lelki eredményei: a magyar sors nehéz iskolájában nevelődött hívő lelkeségnek mély színei is ott ragyognak majd Ő előtte az Isten magasztalására, aki eleitől fogva Ura volt az egész emberi történetnek és benne a magyar történetet is a maga dicsőségének céljaira igazgatta.

De ha ez a magyar adventi reménység nem más is, mint az egyetemes emberi történet adventjéből reánk eső rész, jó lesz azért vele külön is foglalkoznunk. Mert a nagy egyetemes emberi történetnek lehetünk tűnődő, töprengő szemlélői, akik keresik annak rejtélyéhez a megértés kulcsát, de a magyar történetnek közvetlen részesei, tevékeny szereplői vagyunk. Ennek folytonosságába mi is láncszemként illeszkedünk bele. Általunk is tovább járja a maga útját. S amint mi vagyunk legszemélyesebb

örökösei multja minden fájdalmának és fényének, úgy jövőjének minden gondját és reménységét is mi hordozzuk szívünkben. Ezért a magyarság ádventje számunkra nemcsak történetünknek értelmet adó reménységnek, hanem egyben gyakorlati útmutatásnak és életparancsnak a kérdése is.

De jó volna a Szentírásban találni valamit, ami éppen a mi nemzetünkre, ennek sorsára és jövőjére, egyszóval a magyarság ádventjére vonatkoznék! De ilyesmit hiába keresnénk! Amikor a Szentírás lapjai megíródtak, a magyarság még ismeretlenül rejtőzött a keleteurópai térségeken élő néptömegek között, talán maga is csak akkor kezdett kiforrani, kialakulni azzá a néppé, amelyet aztán évszázadok multán elvezérelt az Isten keze álmainak földjére, a Kárpátok-övezte mai hazába. Hogy eshetnék hát róla szó a Szentírásban? És mégis azt kell mondanunk: sokszor szó esik ott róla! Szól róla alapigénk is, — mert hiszen „minden népekről“ szól. Ha a tanítványaitól búcsúzózó, mennyei dicsőségébe távozó Megváltó utolsó meghagyásként azt a feladatot bízta rájuk — és az ő személyükben mindenkori minden tanítványaira — hogy „elmenvén tegyenek tanítványokká minden népeket“, — akkor ez azt is jelenti, és számunkra elsősorban azt jelenti: „Tegyétek tanítványaimmá a magyar népet“.

Igaz, hogy első tekintetre nehéz ebben megtalálni azt, amit „a magyarság ádventjének“ nevezhetnénk. Hiszen ádvent alatt olyasmit értünk, amit a jövődőtől reménykedve várni lehet, mert megígértetett, itt ellenben parancs formájában van szó a jövődőről. Nem arról szól itt Jézus, hogy mit remélhetnek tanítványai, hanem arról, hogy mit kell elvégezniük ebben a világban. De azért fűződik ehhez egy felséges ígéret is: „Íme, én titeletek vagyok minden napon a világ végezetéig“. Miközben parancsát teljesítve küzdelmes napok végeláthatatlan során teljes

igyekezetükkel azon vannak, hogy az Ő „tanítványaivá tegyenek“ minden népet, Ő láthatatlanul minden útkon el fogja kísérni őket tanácsával, irányításával, biztatásával, vigasztalásával, naponként rájuk áradó erejével. És nem követünk el erőszakot szavainak értelmén, ha ebből az ígéretből kiolvassuk azt a másikat is, — amelyet más-kor olyan gyakran hangoztatott kifejezetten is, — hogy amikor pedig munkájukat elvégezve elérkeznek útkuk végső állomásához, ott is, „a világ végezeténél“, sőt ott a szónak még sokkal teljesebb értelmében, „velük lesz“. Az a végső állomás a „minden napok“ sorát lezáró nagy nap, az ő dicsőségben és hatalomban való megjelenésének napja lesz. Megjelenésének egyik célja az, hogy átvegye az eredményt, amelyet híveinek a népek életében végzett szolgálata az Ő számára teremtett. Ez már adventi hang!

Ha ezt magunkra alkalmazzuk, akkor azt jelenti, hogy csak hűségesen és engedelmesen kell vennünk a parancsot, amely meghagyja, hogy Jézus Krisztus „tanítványaivá tegyük“ a magunk népét, és ebben a parancsban már mi is bírjuk a magyarság adventjének ígéretét. Fé-lénk is ragyoghat az a dicsőséges jövő reménység, hogy egyszer majd a magyarság is elérkezik a megjelenendő Krisztus színe elé, lerakhatja majd lábához a magyar mezőkön termett dús búzakévéket, és Ő örvendezve láthatja abban is az Ő hatalmának megdicsőülését.

Nem olyan álmodozás-e ez, aminek a valóságos élet-hez vajmi kevés köze van? Nem. Hogy mit jelent egy nemzet számára az, ha gondolatai a jövő álomvilágá-ban járnak s ha onnan hívogató fény esik jelenének út-jára, arról éppen a közelmúltban kapott a mi nemzetünk tanulságos leckét. Sötét alagútban járt ez a mi trianoni magyar nemzedékünk húsz éven át, de úgy járt benne, hogy az út végén mindig maga előtt látta a világosságot és sohasem szűnt meg várni: mikor érkezik ki megint a

napfényre! Ez a reménykedő várakozás tartott meg bennünket. E nélkül már nem volnánk. Széthullottunk volna és elnyelt volna bennünket a népek áradata. De megmaradtunk, sőt megerősödtünk, mert éltettek bennünket a darabokra szaggatott ország újraépülésének fényes álmai. Hogy mikor lesz belőle valóság, azt nem tudtuk. Hogy hogyan, — arról is csak tapogatózó sejtelmeink voltak. De akármilyen rejtelmes és álomszerű volt is ez a reménység, bizonyos volt és két évtizeden át áldott erőforrása volt nemzeti életünknek. Egybefogott bennünket minden különbségeink ellenére. Határozott tartást adott a nehéz idők terhe alatt különben meghajló és elernyedő életünknek. Irányt szabott a törekvéseinknek és nem engedett beletemetkezni a meddő siránkozásba vagy a búfelejtő vigadozásba. — Nem volt ez ismeretlen, új élmény a magyarság életében. Eleink is sokszor éltek már át olyan évtizedeket, amelyekben felőrlődött és szétporlott volna minden magyar erő, ha ott nem ragyogott volna előttük az a bizonyosság, hogy az éjtszaka nem tarthat örökké, hogy elvonul egyszer a legvésebb fergeteg is és hogy lesz majd megint örömnapi is a magyar földön. A jövőnek látomásai acélozták meg erejüket a kitartásra; nekik köszönhatték azt a nyugodt erőt, amellyel kalandos kapkodás és kétségbeesett lemondás helyett tudtak várni a válságos helyzetekben is, míg a szabadulás órája ütött.

De mi, akik magunk is átélünk ilyen időket, megállapíthatjuk a magunk tapasztalatából azt is, hogy az ilyen „magyar ádventek“ váradalmi, bármily sokat köszönhetünk is nekik, mégsem elegendők. Megbecsülhetetlen áldások fakadnak belőlük néhány esztendőre vagy néhány évtizedre, de aztán múlik az idő, a remélt jövőből valóság lesz, — és mi történjék akkor? A gonosz idők után öröndetesebb napok következnek, — és mitől feszüljön akkor a magyar akarat, mi szabjon irányt akkor

a magyar munkának? Megint csak újabb súlyos csapásoknak kell-e jönniük, hogy azoknak éjtszakájában újabb fény vezérelje ezt az eleget szenvedett nemzetet és végezze el benne egy-egy nemzedékre megint azt az áldott nevelő szolgálatot, amelyre szüksége van, hogy erős és egészséges lehessen?

Azután azt is meg kell állapítanunk, hogy amikor egy ilyen „magyar advent“ után elkövetkezik a beteljesülés „magyar karácsonya“, akkor mindig kitűnik: milyen más az az egyetlen igazi Karácsony. Annak a szépsége és öröme soha nem halványodik el, mert nem ebből a világból való, hanem onnan felülről. Minden evilági beteljesülés és öröm ellenben csak messziről fénylik, de a közelből nézve megfakul. Örömmámorba ejthetett minket az elszakított országrészek hazatérése és lángoltak a szívek, amikor egymás keblére borulhattak újra a sokáig elválasztott testvérek. De az ünneplés napjai hamar elmultak s utánuk megint csak szürke hétköznapiak következtek, amelyek alig különböznek a régiektől. Előre tudhatjuk: ha majd megadja Isten kegyelme, hogy ősi határai között helyreáll az „egész Magyarország“ épsége, az sem lesz „mennyország“! Annak népe is ugyanolyan bünnös emberekből álló nép lesz, mint amilyenek mi vagyunk, a máris jóval megnagyobbodott országban élők. Akkor is lesz sok torzsalkodás és sok elégedetlenség, sok baj és sok keserűség!

Nem elégíthetnek hát ki bennünket az ilyen rövid-lejáratú evilági „magyar adventek“! Rajtuk túl kell, hogy legyen egy olyan nemzeti reménységünk, amely soha el nem évülhet, meg nem fakulhat és nem hagyhat maga után fanyar kiábrándulást! Ezt a szükségletünket elégíti ki az, amit alapigénkben mond nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus. Akarsz látni olyan magyar holnapot, amely felé nemcsak ez a nemzedék haladhat, hanem az utánakövet-

kezők is és jövődő századok minden magyar nemzedéke, amíg csak magyar lesz e földön? Akarsz-e reménykedni olyan magyar holnapban, amelynek szépségétől, boldogságától, dicsőségétől mindig ünnepi ütemre verhet a magyar szív? Ez az örök magyar ádvent nem más, mint a Krisztus búcsúparancsa szerint való magyar jövő, — amelyben más népek között ez a nép is az Ő „tanítványai-vá tétetik“, hogy úgy állhasson azután elébe az Ő eljövetele napján, mint drága tulajdona!

Hogy elfelejtettük, hogy ennek a búcsúparancsnak ez az elsősorban reáértartozó értelme! Úgy szoktuk rendszeren emlegetni ezt a parancsot, mint „a külmisziói parancsot“. És nyilván az is. Nagy és szent ügy ezért a pogányok közötti miszió ügye. Ne sokalljunk egyetlen fillért, egyetlen imádságot se, amellyel kivesszük szolgálatából a magunk részét. Sőt inkább szégyenkezve keveselljük azt a fogyatékos odaadást és áldozatot, amelyet oltárára eddig feltettünk! A Krisztus akarata iránt való tartozó kötelességünk sokkal többet tennünk azért, hogy általunk is valóban „minden népek“ között elterjedjen az Ő Evangéliuma, amely által minket is megajándékozott a mi üdvözítő Istenünk ismeretével. De elsősorban mégis csak a magunk népe közé küld bennünket ez a misziói parancs. „Tegyetek tanítványokká minden népet!“ — ez számunkra mindenekelőtt mégis csak azt jelenti: „Tegyetek tanítványaimmá a ti tulajdon magyar népeteket!“

Hiszen, ami a parancsnak további részletezését illeti, elmondhatjuk, hogy első felének: „megkeresztelvén őket...“, nagyjából eleget is teszünk. Ritka kivétel az olyan magyar ember, aki ne volna megkeresztelve. Ilyen értelemben „kereszttyén népnek“ nevezhető a mi népünk. De mit ér a parancs első felének a teljesítése magában véve? A szent keresztség az a Krisztustól rendelt drága pecsét, amely eljegyezz bennünket az Ő számára. Olyan,

mint valami titokzatos jelvény, amelyet odailleszt az életünkre, hogy mindig emlékeztessen Őreá és mindenki előtt nyilvánvalóvá tegye, hogy mi az övéi vagyunk. De jelvények osztogatásával még semilyen ügy nem ért el komoly eredményeket! Hiába tűz fel valaki szép jelvényt ezerszámra minden jelentkezőnek, aki talán azt sem tudja, mit jelent az, — ennek alapján még nem mondhatja azt, hogy nagy tömegeket hódított, hogy nagy sereg küzd vele és hogy a győzelem útját járja! Minden a parancs második felén fordul meg: „tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam néktek“. A keresztség azt ábrázolja külsőképen, hogy Isten a mi bűnös életünket nem veti el érdeme szerint, hanem megbocsátó kegyelmében megtisztogatva elfogadja azt és a magáénak nyilvánítja. Ennek belső valósággá kell válnia azzal, hogy a megkeresztelt ember megérti az ő keresztségének jelentését és háládatos szívvel maga is felajánlja életét: ha Isten kegyelmébe fogadta, akkor hadd legyen csakugyan az övé és hadd szolgálja az ő dicsőségét! Így teljesedik be Jézus parancsa, hogy az emberek „megtanulják megtartani mindazt, amit Ő parancsolt“.

A megkereszteltekről lehet statisztikát csinálni, de erről a lényeges dologról, az igazi „tanítványságról“ nem, és jó is, hogy nem lehet. Megdöbbenő adatok tárulnak néha elénk arról, hogy egy-egy népbetegség, pl. a tüdővész, milyen pusztításokat végez a magyarság soraiban; vagy arról, hogy a külső jólét vagy a szellemi műveltség tekintetében milyen elszomorítóan alacsony színvonalon tengődik a magyarság nagy része. Hátha még azt látnók valamilyen pontos kimutatás tükrében, úgy, ahogy a mennyekből látják, — hogy hogyan áll a magyarság a Krisztus igazi tanítványainak dolgában! Statisztika nélkül is, pusztán annak alapján, amit magunkról tudunk, elég okunk van sírva szégyenkeznünk! Mennyire nem

vesszük komolyan ezt az ügyet! Sok más fontos és igaz magyar ügy mellett, amelyet szívünkön viselünk, milyen kevés gond, erőfeszítés és áldozat jut ennek a valamennyinél életbevágóbbnak az öntudatos előmozdítására! Hogy állhatna akkor jól a dolga?

Mert valóban ez a legéletbevágóbb valamennyi közt. Ezen fordul meg igazában minden magyar reménység sorsa. Vedd elő a nemzeted életére reánehazódó nagy kérdések bármelyikét, — akár valamelyik gazdasági vagy művelődési, egészségügyi vagy szociális, vagy bármilyen másfajta ügyet, amelytől valamennyire függ a boldogabb magyar jövő. Nem sokáig kell a mélyére hatolnod, hamar rájöhetsz: igazi megoldása az emberek lelkiüti, jellembeli minőségén fordul meg. Ha az emberek olyanok volnának, hogy Krisztus igazi tanítványainak számíthatnának, akkor félig már meg is volna oldva nemzeti életünkben minden kérdés. Ami még hátra volna, az csak a konzekvenciák levonása és alkalmazása lenne!

Ha a nemzet életében lehetne olyan időbeosztást csinálni, — amilyent persze nem lehet, — hogy a fontosság sorrendjében foglalkozzunk először csak egy kérdéssel s aztán sorban mindegyikkel külön-külön, akkor azt kelene mondanunk: félre egyelőre minden egyébbel és szenteljünk minden figyelmet és erőt ennek az egyetlen, alapvető ügynek. Állítsuk be minden elgondolható eszköz felhasználásával és teljes igyekezetünk megfeszítésével az egész magyar életet az istenszabta adventi irányba. Tegyük a Krisztus paranesa szerint az Ő „tanítványaivá“ népünket a szónak igazi, komoly értelmében! S majd aztán kerüljön csak sor a magyar élet egyéb kérdéseire. Akkor már szinte játszva megtalálhatnók valamennyinek a megoldását!

Azonban mondtuk már, hogy így nem okoskodhatunk. Az élet nem tűr ilyen egymásután, hanem egy-

szerre, egy időben, megköveteli a figyelmünket és a szolgálatunkat sokféle irányban. Legyünk hát annál hálásabbak azért, hogy van egy másféle munkabeosztás: nem időrendbeli, hanem munkaközösségek szerinti. Minden fontos ügynek, amelyet egymással párhuzamosan kell szolgálnunk, megvan a maga köre és társasága, amely érte a felelősséget hordozza, és abba belekapcsolódva vehetjük ki a magunk részét a szolgálatából. Így megvan a magyarság adventjének is a maga munkaközössége, amelynek éppen az adja meg a létjogosultságát és az értelmét, hogy ezért az ügyért küzd. Úgy hívjuk, hogy „keresztyén egyház“. Nem határolhatjuk el élesen más közösségektől, mert ugyanakkor, amikor ennek tagjai vagyunk, más közösségekhez is tartozunk, ahol szintén fontos feladatok várnak ránk nemzetünk szolgálatában. De amikor itt, ebben a közösségben vagyunk együtt, akkor a Krisztus miszsiói parancsa alatt állunk. Az a kötelezettség tart itt együtt bennünket, hogy az Ő „tanítványaivá tegyük“ elsősorban a magunk népét. És mert ez a feladat minden más magyar ügynél előbbrevaló fontosságban, azért kell ezt a közösséget is az első helyre állítanunk szeretetünkben, odaadásunkban és áldozatkészségünkben!

Éreznünk kell: ez más megvilágításba helyezi előttünk az egyházat, mint amilyenben sokszor látjuk! Mi a csendes áhítatot, a másoktól elvonuló magunkbaszállást, a lelki enyhülést és pihenést keressük benne. És ez így jól is van. De nem jól van az, hogy nem halljuk a munkára küldő parancsot, a népünk jövődő lelki sorsát vállalainkra helyező megbízás szózatát, a magyarság adventjének ébresztő, toborzó és harcba indító trombitaszavát! Ezzel nemcsak a mi Urunk Jézus Krisztus világos rendelkezése ellen és nemcsak egyházunk igazi mivolta ellen vétkezünk, hanem súlyos, bűnös mulasztással terheljük meg magunkat magyarságunkkal szemben is. Véka alá

rejtjük azt az adventi fényt, amely sorsának útvesztőjében utat mutathatna örök jövődjé felé!

De a parancs még mindig szól! És bűnös restségünket, hanyagságunkat töredelmesen megbánva lehetünk még annak engedelmes munkásaivá, a magyarság adventjének áldott hírnökeivé!

AZ EGYÉN ADVENTJE.

Tudtotokra akarom pedig adni, atyámfiai, hogy az én dolgaik inkább előmenetelére lőnek az evangéliumnak; annyira, hogy a Krisztusban híressé lett az én fogságom a testőrség egész házában és minden mások előtt. És többen az Űrban való atyafiak közül bizván az én fogságomban, nagyobb bátorsággal merik szólani az igét. Némelyek ugyan irígységből és versengésből is, de mások jóakaratból is hirdetik a Krisztust. Némelyek versengésből prédikálják a Krisztust, nem tiszta lélekkel, azt hívén, hogy fogságom nyomorúságait így megnövelik. De mások szeretetből, tudván, hogy én az evangéliumnak oltalmazására rendeltetem. Mert mit mondjak? Csak hogy minden módon, akár színből, akár szívből, a Krisztus prédikáltatik! És én ennek örülök és örülni is fogok. Mert tudom, hogy ez nékem idvességemre lesz a ti könyörgéseitek által és a Jézus Krisztus Lelkének segedelme által, amaz én esengő várásom és reménységem szerint, hogy semmiben meg nem szégyenülök, hanem mint mindenkor, úgy most is nagy bátorsággal fog magasztaltatni Krisztus az én testemben, akár életem, akár halálom által.

Fil. 1, 12—20.

Amikor Pál apostol feltárja szívét a filippibeliekhez írott levelének egyik mély vallomásában — mert ebben a levelében nem is csak egy ilyen meghitt vallomás található, — az ő „esengő várakozásáról“ beszél, amely eltölti a lelkét. Nehány nappal ezelőtt ugyancsak Pál apostolnak arról a megállapításáról elméltünk, amely az egész teremtet világnak „sóvárgó várakozását“ emlegette. Az

apostol leveleinek eredeti nyelvén ez az „esengő várakozás” és ez a „sóvárgó várakozás” ugyanazzal a szóval van kifejezve. Csak a mi magyar bibliafordításunk adja vissza itt is, ott is eltérő szavakkal. Azt mondhatjuk tehát, hogy amint ádventi jellege van az apostol szerint az egész teremtett mindenségnek, ugyanazt az ádventi bélyeget viseli magán az ő tulajdon élete is és vele együtt minden hívó egyénnek az élete is.

Újra hangsúlyozzuk, hogy ez a „várakozás” sokkal több a jelen bajaitól és terheitől való szabadulás vágyánál. Több, mint a rabnak az az elégedetlensége és nyughatatlansága, amellyel láncait rázza, mégha tudja is, hogy ez a türelmetlen lázongás hiábavaló. Ezért fűz az apostol is hozzá még egy másik szót is: „esengő várakozásról és reménységről” beszél. A reménységgel várakozó lélek, amikor szárnyait verdesve kiszáll a jelennek szorongató börtönéből, egyúttal mindjárt meg is telepszik és fészket is rak a jövő fájának ágain. Úgy várakozik, hogy azt is jól tudja: mire várakozik, de a felől is bizonyos, hogy nem hiába várakozik rá, és ezért már előre is boldog az ő várakozásában. Ez az ádventi lélek.

De nemesak az itt előforduló szónak az azonossága juttatja eszünkbe előbbi elmélkedésünket. Az egyén ádventjéről szólva egyébként is fel kell idéznünk emlékeztünkben mindazt, amit akár a teremtettségnek, akár az emberi történetnek és benne a magyarság történetének, akár az Ó- és az Újtestamentumnak az ádventjéről mondtunk. És meg kell állapítanunk, hogy mindebben már benne foglaltatik mindnyájunknak az egyéni ádventje is. Ádventi jelleget az ad a mi életünknek is, hogy várhatjuk Krisztust, aki egyszer megjelent szegénységben és alázatosságban, de megint meg fog jelenni dicsőségben és hatalomban. Készülhetünk erre a titokzatos találkozásra,

amelyben elrejtettségéből napfényre fog jönni az Ő isteni fensége is, de a mi megváltott életünknek dicsősége is.

Itt azonban nem erről a végső, az örökkévalóságból felénk ragyogó jövődőről beszél az apostol. Megfigyelhetjük: az egész szakaszban arról tesz vallomást, hogy az őt közvetlenül körülvevő körülmények milyen kilátásokkal biztatják őt. „Esengő várakozása“ tehát nemcsak minden időközön túlra nyújtja ki kezét, hanem a holnapi és a holnaputáni jövődőbe is, földi, mostani életének egymásután következő napjaiba is. De megfigyelhetjük: ennek a közelebbi adventi várakozásnak is ugyanaz a tárgya, mint ama másiknak, a végsőnek. Krisztus, aki egyszer el fog jönni, hogy mindenek végére odategye a befejezés pontját, jön már el közben is, közelget híveihez nap mint nap, — erre várakozhatnak és erre számíthatnak teljes bizonyossággal. Végső eljövetele az Ő megdicsőülése lesz, de megdicsőíti Ő magát híveinek életében már addig is minden újabb nappal. S ha a nagy világ ebből mit sem vesz észre úgy, ahogy majd egyszer meg kell hajolnia az Ő mindenek felett felragyogó dicsősége előtt, azért a hívőknek mindennél nagyobb ajándék az, hogy ők már most is naponként szemlélhetik az ő dicsőségét, amint az bennünk megnyilatkozik. Erre irányul az apostol boldog és bizonyos reménykedése is, akárhogy alakuljon egyébként a jövődője. Nem tudja, mit hoz rá a holnap. Nem is kérdi. Nem számíthatja és nem mérlegeli az esélyek valószínűségét. Csak egy érdekli és ez az egy bizonyos előtte: „semmit sem meg nem szégyenülök, hanem mint mindenkor, úgy most is nagy bátorsággal fog magasztaltatni Krisztus az én testemben“ (vagyis bennem, sorsom alakulásában). Amint kitekint a jövő ködébe beletűnő útjára, tudja, hogy minden napja a Krisztussal való szakadatlan találkozásoknak színtere lesz, amelyekben Krisztus fel fog magasztaltatni előtte és általa az Ő dicsőségében.

Az első pillanatra azért lep meg az apostolnak ez a nyilatkozata, mert mi nem is látnánk okot arra, hogy ő megvallja váradalmait és vágyait. Azt hinnők: úgyis tudhatja mindenki! Hiszen, amikor ezt a levelet írja, fogságban van. Mire vágyakoznék hát, ha nem a szabadulásra? Hiszen rabsorsa nagyon reánehazedett a lelkére. Tiszteséges bánásmódban volt ugyan része, mint vizsgálat alatt álló római polgárnak, aki jogával élve maga kívánta, hogy a császári legfőbb törvényszék elé kerüljön ügye. Nem ütötték-verték, nem éhezették. Nem zárták levegőtlen, sötét kamrákba, hanem még bizonyos szabad mozgást is engedtek neki, csak persze állandó őrizet alatt. Ott, Rómában, ahonnan ezt a levelet valószínűleg megírta, érintkezésben állhatott a helybeli keresztyén gyülekezettel. Szállásán meglátogathatták az atyafiak, ő is valószínűleg eljárhatott középük és részt vehetett közösségük munkájában. De mégis oda volt láncolva öréhez. Apostoli utazásairól egyelőre nem lehetett szó, még tervezgetés formájában sem. Ő, a nagy világ vándora, akit olyan szenvedélyes vágy hajtott: vinni a Krisztus Evangéliumát mindig tovább, egyik országról a másikra, egyik néptől a másikhoz, — most oda volt bilincselve egy helyre! Fájhatott neki ez a raboskodás kimondhatatlanul!

És amikor szívét feltárva elmondja, hogy van neki egy nagy vágya és reménysége, mégsem arról szól, hogy szabadságát szeretné visszanyerni. Sőt, mint szavaiból kitűnik, bár lehetségesnek tartja, bizonyossággal nem is számít rá, hogy ő még egyszer szabad ember lesz. Meglehet, hogy a törvényszék ítélete igazságos és kedvező lesz: igazolást nyer az, hogy ő soha nem lázított semilyen törvényes rend ellen; rágalomnak bizonyul mindaz, amit vádolói ráfogtak, s ezért a vád alól felmentve szabadon bocsátják őt. De az is meglehet, hogy bírái nem fognak eléggé elfogulatlanul és eléggé alaposan belenézni ügyébe,

hitelt adnak a vádolók szavának és elítélik majd őt. Akkor pedig élve nem szabadul már ki, hanem a halál vet csak véget rabságának. De mindez úgy eltűnik a szeme elől, mintha apró jelentéktelenség volna. Mint amikor magas hegy ormáról néz le valaki és odalent egészen kicsire zsugorodva lát mindent, ami máskor olyan nagynek mutatkozott. Ezek helyett a fontosságukat elvesztett kérdések helyett az apostol másra tekint, másra vágyakozik, és pedig abban a diadalmas tudatban, hogy vágyakozása be is fog teljesedni. „Esengő várakozással és reménységgel“ azt az egyet várja, hogy Krisztus meg fog dicsőíttetni, fel fog magasztaltatni őbenne. „Akár életem, akár halálom által.“ Akár további rabság vár rá és előbb vagy utóbb a halálos ítélet, akár felmentetés és újra szabad élet, akármi következzen is, ő megszabadult annak a nyűgös kérdésnek az izgalmaiból: mi lesz ővele? Az ő saját énje beleolvadt a Krisztus ügyébe és csak az érdekli: mi lesz Krisztussal? Az pedig nem nyitott kérdés. Az nem lehet bizonytalan. Krisztus mindenképen meg fog dicsőülni. Személye szerint is csak az érdekli, hogy ebből kivehesse a maga részét. És ezért egyetlen vágya és reménye az, hogy Krisztus őbenne is megdicsőüljön, „az ő testében is magasztaltassék“. Ha életben marad és kiszabadul, akkor folytathatja munkáját, sokan fogják még hallani tőle a Krisztus Evangéliumát és bizonyágtétele által megragadott lelkük hódolattal fog leborulni a Krisztus felragyogó dicsősége előtt. Ha pedig áldozatul esik is az élete és ővele is szaporodik a Krisztus vértanúinak sora, akkor vére hullása is szent magvetés lesz, amelyből Krisztus számára fog aratás sarjadni. Hiszen abban, ahogy életük feláldozására is készvé tudja tenni híveit, még jobban kiviláglik a Krisztus hatalma és még hódítóbban felragyog dicsősége, mint amikor a szavak bizonyágtételével hirdették azt! A körülmények tehát alakulhatnak így

vagy amúgy, mindenképen Krisztus közelget a jövődön át, hogy magát megmutassa és az Ő nagysága, ereje, di-csősége felmagasztaltassék.

Ez minden hívő embernek állandó adventje. Mások kíváncsian fürkészhetik: mit hoz a holnap? Egészséget hoz-e vagy betegséget? Jó vagy rossz napokat? Rossz ter-mésű, ínséges esztendőket vagy tűrhető megelégedést min-denkinek? Újabb háborús megpróbáltatásokat, vagy a bé-kesség áldásait? És természetes, hogy ezek a kérdések egyikünknek a lelkét sem hagyják érintetlenül. De aki a Krisztus híveként járja az életet, az mindezekben, mint mégis csak másodrendű kérdéseken túltekintve valami mást vár, ami mindennél fontosabb számára s ami nem is kétséges, hanem egészen bizonyos előtte: Krisztust várja! Bárhogy alakuljanak is a jövődő körülményei és fordulatai, csak Ő közelgessen azokon keresztül, Ő vonul-jon be diadalmenetben a mi életünk által e világba, Ő ma-gasztaltassék fel mibennünk! Ezt várni mindig a holnap-tól — ez az adventi élet!

De még tovább is mehetünk egy lépéssel. Az apostol szavaiból kitűnik, hogy nemcsak a saját sorsa nehéz kér-désein tudott felülemelkedni ezzel az adventi várakozás-sal, hanem voltak egyéb dolgok is, melyeken túl tudta tenni magát, pedig nyilván panaszkodhatnék miattuk, ha akarna. Elszomorító dolgokról számol be levelének ebben a szakaszában. Elmondja, hogy amióta odaérkezett, ahol raboskodását folytatja, az ottani keresztyén gyülekezet élete nagyon megélénkült, de ennek különös okai voltak. Voltak ugyan olyanok is, akikről csak örömmel tud meg-emplékezni, de voltak olyanok is, akik miatt fájdalommal telik meg a szíve. Egyesek, amióta vele találkoztak, nyil-ván még nagyobb tüzet fogtak lelkükben és még lelke-sebb odaadással vetették bele magukat az Evangélium szolgálatába. De mások féltették az ő jelenlététől a maguk

tekintélyét és hogy háttérbe ne szoruljanak az apostol még nagyobb tekintélye mögött, csak azért is meg akarták mutatni: kicsodák őket, és ettől a féltékenységtől sarkalva, „versengésből“ igyekeztek mennél nagyobb munkát kifejteni. Sőt még azt is elárulja az apostol, hogy az ilyeneknek buzgólkodásába valami rút káröröm is vegyült bele. Szinte jól esett arra gondolniuk, hogy fokozott munkásságukkal visszaszorítják az apostolnak túlságos érvényesülését és így azzal neki is, akinek ügyis volt elég baja, újabb tört döfnek a szívébe: „megnövelik fogsága nyomorúságát“. Bizonyára azt kívánta volna az apostol, bárcsak ne kellene ilyen sajnálatos jelenségekről beszámolnia, vagy ha már egyesek beleestek is az ilyen magatartás bűnébe, bárcsak tisztulnának meg tőle és vetnének ki a szívéből minden irigy és nemtelen érzést. De azért ő nem panaszkodik miattuk, hanem azt mondja: az a fődolog, hogy akár így, akár úgy, akár „tisztá lélekből“, akár „irigységből és versengésből“, mégis csak nagyobb erővel lendült neki az Evangélium szolgálatának ez a gyülekezet; megeléknült a Krisztusról való bizonyosságtétel munkája; „nagyobb bátorsággal merik szólani az igét“ az atyafiak. Ez pedig jó dolog! „Csakhogy minden módon, akár színből, akár szívből, a Krisztus prédikáltatik.“ És ha erre az ő fogsága adott indítást és alkalmat, akkor úgy érzi: nincs oka panaszkodásra, sőt hálás lehet érte. „Én ennek örülök, sőt örülni is fogok“. Így is csak Krisztus magasztaltatik fel az ő élete által. Ez az egy főkívánsága van neki és ez mindig be is teljesedik bizonnal. Akárhogy alakul ezentúl is az emberek magatartása; mégha sok bűnös gondolat és érzés elegyedik is bele Krisztusért való szolgálatukba, s mégha azzal szemben fájdalmasan kell is megvallania tehetetlenségét, mert hiába szeretné kiirtani a lelkükből, nem képes reá: Krisztus ügye minde-

neken keresztül csak előbbre fog haladni és az Ő dicsősége fel fog magasztaltatni!

Íme, a hívő ember adventi lelkiületének egy újabb vonása. Nemcsak a maga sorsa jövőendő bizonytalanságának tud nyugodtan a szemébe nézni azzal a várakozással, hogy akármikor jöjjön is, abban Krisztus meg fogja mutatni az Ő hatalmát, hanem ugyanilyen várakozás bizonyosságával tud szemébe nézni a körülötte mutatkozó bűnöknek is. Még akkor is, amikor azok a legfájdalmasabb fajta bűnök, mert éppen a Krisztus táborának az életét éktelenítik el! Hányszor van részünk abban az elkésérítő látványban, hogy emberek éppen a keresztyénségük címén szólnak és cselekednek nagyon keresztyénietlen módon! Hányszor szeretnők megmagyarázni nekik: nem illik ez a Krisztus híveihez! — de hiábavaló az igyekezetünk, nem hallgatnak ránk! Nos, eltölthet bennünket az az adventi várakozás, hogy azért még híveinek bűnei által is valahogy egyre közelebb jön Krisztus e világhoz és elég nagy az Ő hatalma ahhoz, hogy ami szégyenére válhatnék az Ő ügyének, azt is végül valahogy az Ő dicsőségére fordítsa! Nem kell busongva lógnunk a fejünket, ha azt látjuk, hogy csak vajmi ritka kivétel e világban az olyan ember, akinek az életében tiszta örömünk telhetik. Krisztus bizonyosan felmagasztaltatik minden emberi bűn ellenére is!

Különben is jó vigyáznunk, valahányszor mások bűnei miatt elfogna minket a kesergés. A háttérben ott settenkedhetik ilyenkor mindig az a gondolat: az a baj, hogy a többi ember nem olyan, amilyen én vagyok. Mintha a hiba csak őbennük volna és nem magunkban is. Ezért jó még egy lépéssel tovább is mennünk. Itt nem beszél ugyan róla az apostol, de másutt, ugyanennek a levelének egy másik vallomásában is, világosan tudtul adja, hogy ha panaszkodni akarna, akkor elsősorban sajátmagában találna erre okot eleget. Nemcsak mások életében fedezte

fel a bűnöket, amelyek elszomoríthatták a szívét; magát is bűnös embernek ismerte és vallotta. „Nem mondom, hogy már elértem vagy hogy már tökéletes volnék“ — írja ennek a levelének egy későbbi szakaszában, — „de egyet cselekszem: ...célegyenest igyekszem...“ Neki is minden nap meg kellett feszítenie az erejét, hogy el ne akadjon; mindig volt, mitől megtisztulnia; mindig volt, mi ellen harcolnia sajátmagában. Jól ismerte ő is az „ó-ember“ valóságát a saját életében. De ha itt, ahol az ő „esengő várakozásáról és reménységéről“ beszél, a szavába vág-nánk és megkérdeznők, hogy is áll ő a saját bűnös voltá-val, ezzel a mindnyájunk szívében és az övében is ott győ-keredző legvégső bajjal, erre is bizonyára ugyanazzal az ádventi bizonyágtétellel válaszolna. Erre is éppúgy vo-natkozik az ő „esengő várakozása és reménysége“, hogy ő „semmit sem meg nem szégyenül“, hanem bizonygyal „ma-gasztaltatik Krisztus az ő testében“. Sajátmagában na-ponként szégyent vallhat. Mindig újra kitűnhetik, hogy ő nem olyan jó munkás, amilyen szeretne lenni; nem olyan örömteli, nem olyan kitartó, nem olyan bizakodó szolga, amilyent az ő Ura megérdemelne. Sokszor kell ezért neki is bűnbánattal folyamodnia Urához: ne ítélje el és ne üzze el magától, hanem tartsa meg szolgálatában és megújuló kegyelméből adjon új alkalmat arra, hogy jobban végezhesse a reábízott munkát. De az az egy bi-zonyos, hogy Krisztusban ilyenkor sem fog csalódní soha-sem. Krisztussal nem vallhat szégyent. Krisztus csak an-nál inkább fel fog magasztaltatni benne, mennél több az ő bűne és gyengesége.

A hívő ember útja semmi más okból nem kanyarod-hatik gyakrabban sötét mélységek felé, mint sajátmagá-nak egyre kíméletlenebb és megalázóbb megismerése miatt. De mennél jobban lesújtja a saját belső világában, önmaga felől szerzett sok keserű tapasztalata, annál tisz-

több és gazdagabb lesz a Krisztus-ismerete is. A magunk énjének romjai felett egyre dicsőségesebben emelkedik a magasba az Ő alakja. Az Ő megbocsátása soha el nem fogy, türelme soha véget nem ér. Mindig gyöngéd és irgalmas, mindig szelíd és jóságos a hozzá folyamodó bűnőshöz. Az előtte töredelmesen porbahullót mindig irgalmasan fölemeli, magához öleli, megújítja és megtartja. Minden más megcsalhat ezen a világon és bár nagyon nagynak látszott, nagyon kicsinynek bizonyulhat. Krisztus felől csak egyképen tévedhetünk: ha kisebbnek képzeljük, mint amilyen a valóságban. Ő mindig nagyobb a mi várakozásainknál. És lelkünknek ez az ádventi eseménye is, amellyel saját bűneinkben óhajtozzuk az Ő közelgetését, hogy megvigasztaljon és fölemeljen, mindig dicsőségesen beteljesedik. Felmagasztaltatik Ő a mi életünkben!

Van ebben az állandó ádventi várakozásban és reménykedésben, amelyet az apostol példája élénk tár, valami, ami hasonlít a nehéz harcok küszöbén álló, de a győzelem felől előre is biztos sereg hangulatához, vagy az olyan tanulók érzelmeihez, akik komoly vizsgának néznek elébe, de alaposan föl vannak készülve annak próbájára. Aki tudja, hogy nem vallhat szégyent, szinte örül, mennél nagyobb nehézségek jönnek. Csak hadd jöjjenek! Bajt nem hozhatnak, csak dicsőséget! És mégis egészen más valami a hívő embernek ez az ádventi előrenézése! A vitézek azt mondhatják vezérüknek: bízatsz bennünk, a zászló nem fog porba hullani. A tanulók azt mondhatják tanítómesterüknek: ismersz bennünket, tudhatod, hogy nem fogunk szégyent hozni reád. De a hívő ember életében nem az a bizonyosság világít, hogy ő fog dicsőséget aratni és becületet szerezni a Krisztus nevének. Ez kell, hogy legyen a törekvése, ebben van úgyszólván az egész élete programmja. De nem ebben van az ádventi remény-

sége! Mert ez mindig csak többé-kevésbbé valósul meg, sőt sokszor egyenesen a visszájára is fordul. Mi sokszor rossz vitézei vagyunk ennek a dicsőséges Vezérnek, és ügyefogyott tanítványai ennek a csodálatos Mesternek. Nagyon kétséges, vajjon általunk csakugyan és mennyiben dicsőíttetik Ő meg! De felmagasztaltatik Ő bennünk sajátmaga által. Ő maga közelget felénk jövőnknek minden napján át, hogy megjelentse életünkben az Ő dicsőségét. Nem magunkban bizakodunk, hanem egyedül Őbenne. És ez a beléje vetett reménység és feléje fordított „esengő várakozás“, amely soha meg nem csalhat, teszi adventivé az életünket.

Kicsoda Ő, hogy életünk minden körülményei és hányattatásai között így megfogódzhatik benne a lelkünk? Ki más lehetne, mint az egyedülvaló, változhatatlan és kifogyhatatlan kegyelmű Isten! Ez a nagy karácsonyi ajándék, amelynek örvendhetünk: Isten magát adta nekünk Őbenne, hogy Őt mindennap várhassuk és egyre dicsőségesebben el is nyerhessük!

A CSALÁD ÁDVENTJE.

Ti asszonyok a ti saját férjeteknek engedelmesek legyetek, mint az Úrnak. Mert a férj feje a feleségének, mint a Krisztus is feje az egyháznak és ugyanő megtartója a testnek. De miképen az egyház engedelmes a Krisztusnak, azonképen az asszonyok is engedelmesek legyenek férjüknek mindenben. Ti férfiak, szeressétek a ti feleségeket, miképen a Krisztus is szerette az egyházat és önmagát adta azért, hogy azt megszentelje, megtisztítván a víznek feredőjével az ige által, — hogy majd önmaga elé állítsa dicsőségben az egyházat, úgy hogy azon ne legyen szeplő, vagy sümörgözés, vagy valami afféle, hanem hogy legyen szent és feddhetetlen.

Ef. 5, 22—27.

Elmélkedéseink sorozatából nem hiányozhatik „a család adventjéről“ szóló sem. Ha a karácsony, amint mondani szokták, különösképen a család ünnepe, akkor az adventnek is, amelyről a karácsonyra való felkészülés heteit elnevezték, valami szoros köze kell, hogy legyen a családhoz. De hogy ez megvilágosodjék előttünk, előbb azt kell tisztáznunk: miért is családi ünnep a karácsony? Mert valóban az. Igaz, hogy más ünnepeink fénye és öröme is meglátszik a család körében. Más ünnepek alkalmával is különleges módon megterül az asztal és köréje emelkedettebb hangulatban telepszik a ház népe, mint máskor. Még a családnak máskor távol levő tagjai is keresik az együttléteket szereteteikkel. Útrakelnek talán nagy távolságokra is, hogy velük „együtt ünnepeljenek“. Mégis valamennyi keresztyén egyházi ünnepünk közül a karácsony az, amely-

ből a legnagyobb rész esik a család körére. Szinte azt mondhatnók: nagyobb esemény a karácsony a családi otthonunk egy-egy évi történetében, mint a gyülekezeteink „egyházi évében“. De miért van ez így? Mi az a nagy dolog, amely ilyenkor a családi kört beragyogja fényével? Mi körül forognak ott a gondolatok és az érzések?

Az egymás megajándékozásának szép szokása volna a fődolog, a családi karácsonynak a tengelye? Ha az volna, akkor nem sok értelme lenne annak, hogy „a család adventjéről“ beszéljünk, mert akkor az egész családi ünnepnek magához a karácsonyhoz sem lenne sok köze. Szép szokás ez az egymás megajándékozása. Ne szóljunk ellene egyetlen rossz szót se! Jó dolog, kedves dolog. De nem különlegesen keresztyén dolog. Manapság is gyakorolják sokan olyanok közül is, akik egyáltalán nem hisznek a karácsonyi Evangéliumban. Eredetét tekintve sem keresztyén dolog. Úgy vették át ezt a szokást a régi keresztyének a pogány rómaiaktól. Azoknak is volt így tél derekán egy ünnepük, amikor ki-ki megemlékezett ajándékai-
val azokról, akiket szeretett. Akkor is éppúgy megpezdült az üzleti élet ilyen időtájban, mint mostanság; mindenki vásárolt és jöttek-mentek a küldöncök, hoztákvitték az ajándékokat.

Igazi értelmét csak akkor árulja el a karácsony családi ünnepe, ha a középpontjában csakugyan a karácsonyi esemény: Krisztus születése áll; vagyis ha a családi körben is ugyanaz az öröm tölti el mindenkinek a szívét, mint a templomban egybegyülekező ünneplő híyekét. Milyen csodálkozó örömmel fogadnók, ha így a tél közepén egyszerre kiragyogna a tavaszi nap melege, levethetnók téli ruházatunkat és kitarthatnók ablakainkat a langyos levegőnek! Ugyanílyen szívet vídámító esoda történt a lélek világában: kigyulladt az Isten szeretetének fényes napja azon a bethlehemi éjszakán és véget vetett az ember-világ

dermedt fagyának és sötétségének! Aki ezt tudja, természetes, hogy nem csak a templomban örül neki az ünneplő sokasággal együtt, hanem örül neki odahaza, szeretteinek körében is. És ha ez az öröm fénylik a család körében, akkor mindjárt megértjük: miért húzódik szorosabbra e körül a fénylő középpont körül a családi közösség és miért válnak bensőségebbekké általa éppen a családi kapcsolatok.

Hiszen ahol csak megérik és felfogják az emberek Istennek azt a szeretetét, amelyet a karácsonyi eseményben megnyilvánított, az a szívüket mindjárt egymás iránti szeretetre is hangolja. Nem lehet annak úgy örülni, hogy az ember másoktól elvonulva csak maga akarja élvezni örömét! Csak az örülhet neki, aki örömét mindjárt tovább is adja és megosztja másokkal. És ki felé forduljunk ezt az örömünket tovább sugároztatni, ha nem azok felé, akik legközelebb állanak hozzánk? Lehet, hogy úgy eltelik a szívünk a karácsony örömével, hogy szeretnők magunkhoz ölelni az egész világot. Szeretnők, ha — amint a szép karácsonyi vers mondja — „csak egy napra királyok lehetnénk“, hatalmas nagy urak, akiknek módjukban áll ezreknek a szeméről letörölni a könnyet és vállukról levenni az élet nehéz terhét. Jó is, ha fogékonnyá válik a szívünk minden panasz-szó meghallására, amely iránt máskor süketek maradunk! De jaj, milyen véges a mi erőnk! Milyen kevés ember az, akit a szónak mélyebb, lényegesebb értelmében szeretni tudunk! Nem nagy kör az, amelyet a mi örömünkkel besugározhatunk! Ezért kínálkozik karácsony megünneplésére olyan alkalmas keretnek a családi kör. Ott vannak azok, akiket igazán szerethetünk!

De jól vigyázzunk arra: mit értünk szeretet alatt. Ezen fordul meg a „család adventjének“ az értelme! Erre a kérdésre vetítsük hát reá Pál apostol szavainak a világát. A családi viszonylatok körébe vezetnek egyenesen

az ő szavai is. Igaz ugyan, hogy amikor azt mondja: „Ti férfiak, szeressétek a ti feleségeteket...“, csak az egyik szílat emeli ki a családi viszonylatok szövédékből. De amit erről mond, az lényegében véve áll a többire is. Amilyenek a férjnek a felesége iránti szeretetét bemutatja, ugyanolyan megvilágításban láthatjuk a feleségnek férje iránt, a szülőknek gyermekeik iránt, a testvéreknek egymás iránt való szeretetét is. Valamennyi fölé odahelyezi mintaképen és mértékül a Krisztus szeretetét, — „miképen a Krisztus is szerette az egyházat“, vagyis az Ő híveinek összességét. Hogyan szerette? Nem úgy, hogy nyájas szavakkal kedveskedett neki. Nem úgy, hogy alkalmi ajándékokkal múló örömöket szerzett neki. Nem is csak úgy, hogy egyik napról a másikra gondoskodott szükségeiről, hogy fennakadás nélkül tengethesse tova életét. Úgy szerette, hogy szolgált neki, munkába vette, hogy az egész életét átfogó felséges célt valósítson meg benne. „Szerette az egyházat... hogy azt megszentelje, megtisztítván...“ — és most jön ennek a végső célja: — „hogy majd önmaga elébe állítsa dicsőségben az egyházat, úgy hogy azon ne legyen szeplő vagy sömörögzés vagy valami afféle, hanem hogy legyen szent és feddhetetlen“. Ebből látszik meg, hogy „szeretete“ nem pusztá érzelem volt, hanem annál sokkal több: „szerette az egyházat és önmagát adta érte“. — Amint látható: Krisztus szeretetét csak az ádvént fényében lehet megérteni. Van egy végső állomás, amelyre Krisztus el akarja juttatni az övéit. Ama nagy nap, az Ő megjelenésének napja ez. Ott majd úgy akarja maga elé állítani az Ő egyházát, hogy már nyoma se legyen rajta a bűnnek, semmilyen folt ne zavarja szépségét, tökéletes gyönyörűségét lelhesse benne, mint munkájának a dicsőséges eredményében. És e felé a cél felé halad munkájával ebben a jelenvaló világban: szakadatlanul tisztogatja, nevelgeti, készítgeti az Ő egyházát „az Ige által“, — amihez

hozzáfűzi az apostol ennek a folyamatnak külső kiábrázolását és elpecsételését, a keresztség sákramentomát, „a víznek feredőjét” is.

Ennek a szeretetnek a hasonlatossága kell, hogy tükröződjék a mi szeretetünkben is, ha ezt a nevet meg akarja érdemelni. Minden igazi szeretet ugyanígy az ádvent jegyében áll. Mi mindent nem neveznek az emberek „szere-
tetnek”? „Szereti ez a férfi azt a nőt” — mondják és nem értenek mást alatta, mint azt, hogy a magáénak kívánja. Ha valaki jól érzi magát egy másiknak a társaságában, mert az rokonszenves előtte, ezt is „szere-
tetnek” mondják már, pedig önzésben gyökeredzik, mert hiszen ki ne élvezné a kellemes társaságot? Az igazi szeretet ott kezdődik, ahol mellékessé válik számomra: mit kaphatok? — és az válik a főkérdéssé: mit adhatok én a másiknak? Az érette való felelősségérzet; az a tudat, hogy rám van bízva, hivatást kell betöltenem az életében; a magam „oda-
adása óérette”, — ez a másik ember iránt való szeretet a Krisztus szeretetének a mértéke szerint. S az ilyen igazi szeretet is akkor emelkedik legmagasabbra, amikor csak eszköze akar lenni a Krisztus szeretetének, vagyis amikor azt a feladatot akarja betölteni a másik ember életében, hogy elsegítse őt is a minden emberi szeretetnél nagyobb, örök szeretet megismerésére.

A család körében is ennek a szeretetnek kell érvényesülnie a tagjai között. Minden tagnak az kell, hogy legyen a főgondja: hogyan részesíthetem és hogyan erősíthetem meg hitvesemet, gyermekemet, testvéreimet a Krisztus szeretetének a bizonyosságában, amely akkor is vele marad, ha én már nem leszek mellette? Szülők számára azt jelenti ez, hogy nem elég gyermekeiket nagy fáradsággal és gondnal táplálniuk, ruházniuk; sok türelemmel ránevelniük az illendőség szabályaira és minden olyan készségre, amelyre az emberek közt való forgolódásukban szükségük

lesz; még az sem elég, ha hűséges intelmeikkel és tiszta példaadásukkal kifejlesztik gyermekeikben a lelki értékek iránti érzéket, hogy megtanulják minden anyagi haszonnal többre tartani a tisztességet és becsületet, hogy sokra becsüljék a tudást és a műveltségnek egyéb javait, hogy örömmel tudjanak hazájukért s annak minden közérdekéért önmegtagadást gyakorolni, sőt nagy áldozatokat is hozni. Mindezen túl van a szülői szeretetnek egy még nagyobb feladata: kézen fogva rávezetni gyermekeit a Krisztus útjára. Aki igazán szereti gyermekét, látni akarja annak lelkében is ébredezni azt a hitet, amelyben saját maga is megtalálta békességét és örök reménységét. Végeredményben tehát az jellemzi a legmélyebb szülői szeretet, hogy kívánnván kívánja, hogy egyszer majd, a Krisztus ama napján együtt állhasson az Ő színe elé egész házanépével és elmondhassa: Itt vagyok én és akiket adtál nekem, egy sem hiányzik közülük, ők is mind a tied! És amint szülők és gyermekek viszonyának, úgy minden egyéb családi viszonynak is ez az ádventi várakozás adhatja csak meg az igazi lelkét.

Gondoljuk csak el: mivé válik a családi élet, ha nem lebeg előtte ez a reménység és nincs beállítva erre az örök-kévalóságban felragyogó szent célra. Megállapíthatjuk: sok szépség boldogíthatja, Istennek sok drága ajándéka gazdagíthatja enélkül is a család életét. De az is mind onnan származik, hogy a család valamilyen reménységnek a jegyében él, valamilyen fajta ádventi várakozásban és készülődésben tölti napjait és esztendeit. Hiszen már a család megszületése is ilyesmi által történik: két ember várja az egymással való találkozást, álmodozik róla és készül reá. Amikor megtalálták is egymást, megint várva várják a napot, amikor megrakhatják fészüket s aztán megint várya várják a kis jövevényeket, akikkel benépesedik a fészek. Azután is egyik váradalom követi a mási-

kat. Mennyi aggodás és mennyi türelem, amíg egy-egy újabb állomás elérkezik, amíg a felnővekvő gyermek elindulhat az iskola felé, amíg iskoláit elvégezve kész emberré lesz, amíg megkezdheti önálló életét, és így tovább. S ahogy a szülők kísérik aggodva és reménykedve gyermekük életének a kibontakozását, ugyanúgy a gyermekek is szüleik sorsának alakulását: ha betegség látogatott be a házhoz, mikor fordul megint jóra minden; ha nehéz idők járnak, mikor köszöntenek be megint jobb napok, amikor erre is, arra is telik majd ismét, mint azelőtt; mikor jön el egy-egy fizetésbeli előlépésnek, vagy jobb lakásba való átköltözésnek, vagy valamilyen kedves családi terv megvalósulásának a napja? Az ilyen váradalmak adják meg az egymást szerető és közös sorsban együttélő emberek életének az ízt és zamatját.

De amikor a minap arról volt szó, hogy milyen nagy szerepet játszanak a nemzeti élet fenntartásában a jövőre irányuló váradalmak, már meg kellett állapítanunk, hogy nem elégedhetünk meg rövid lejáratú váradalmakkal. Ugyanez áll a család életére is. Az idő vonatja robog velünk. Egyik várva-várt állomás a másik után elmarad mögöttünk. Minden szépség és öröm, amely a jövőbe való előrenézésből fakadt, sorra elfakul. És lassanként odavész a családi élet boldogsága, ha ennyiből állott csak. Végül nem marad más, mint hervatag tengődés a sír felé és egy utolsó fájó búcsúzás. Szegény és szánandó az a családi élet, amelynek boldogságát nem táplálják mélyebb források!

Örök ádventre van szüksége a családnak is. A hamar elsuhanó földi állomásokon túl kell, hogy közös végső állomásra legyen irányítva az élete. Krisztus felé kell haladniuk szülőknek, gyermekeknek, testvéreknek, azzal a szent reménységgel, hogy ha e földön előbb, vagy utóbb el kell is válniuk egymástól, az Ő színe előtt elszakíthatat-

lanul, örökre együtt lesznek megint. Ez adja meg a keresztény családnak igazi tartalmát.

Ahol erre az ádventre néző szeretettel szeretik egymást a család tagjai, nem csak az érdekli őket: jó egészségnek örvend-e ez vagy amaz közülük, teltebb-e vagy soványabb a képe. Nem csak a világi dolgokban való jó előmenetelét figyelik egymásnak. Vannak egyéb gondjaik is, amelyekről talán nem sok szót váltanak egymással, de annál inkább megbeszélik azokat Istennel az egymásért való buzgó imádságaik perceiben. Érdekli őket az is, hogy ez vagy amaz közülük hogyan halad előbbre az örök cél felé vezető úton és naponta kéri Isten kegyelmét egymásra, hogy szereteteiknek a belső embere is éljen jó egészségben, viruljon és növekedjék. Várva-várják: mikor mutatkoznak jelei egy-egy felserdülő fiatal családtag lelkében is annak, hogy öntudatosan odafordul Krisztus elhívó szava felé és megfogja a maga kezével is az Ő vezérlő kezét? Örömmel lesik minden újabb bizonyosságát azután is hite mélyülésének, lelki élete érlelődésének, az Isten javaiban való gyarapodásának, annak, hogy vannak benne erők, amelyekkel le tudja győzni szenvedélyeit és hibáit és lát maga előtt Istentől kapott célokat, amelyekre komolyan odaszenteli szolgálatát.

Közben persze érhetik az ilyen családi közösséget fájdalmas próbatételek is. Ahogy borús árnyékot vethet a családi körre az, ha testi betegség dönt ágynak valakit a tagjai közül, ugyanúgy megpróbálhatja őket az is, amikor lelki sinylődésbe esik egyikük vagy másikuk. Látniuk kell talán, hogy lelki étvágyát elveszti valamelyikük, — nem kívánczik az Isten Igéje után, nem vonzza az Úr megterített asztala. Vagy húzódozik az Isten szolgálatában reá váró feladatok előtt, mert belső embere elsatnyult és megerőtlenedett, és csak nyögös terheket lát az ilyen feladatokban. De ha nem vesztik el szemük előtt az örök ádven-

tet, amelyet Isten kitűzött elibük, akkor kiállják ezeket a próbákat. Tudhatják, hogy csak átmeneti válságokkal van dolguk. S az ilyen lelkileg betegeskedő szeretteiket azzal a bizodalommal ajánlhatják imádságaikban az Isten kegyelmébe, hogy Őnála van gyógyító erő s Ő majd átsegíti a sinylódót aggasztó nyavalyáin. Sőt még ha olykor úgy látszik is, hogy minden összeomlott valakiben, amit az Isten már felépített, odaveszett a hite egészen és messze, idegen utakra sodródott, akkor is megmaradhat az a bizodalom, hogy amit Isten egyszer elkezdett, azt jó végre is fogja vinni egyszer. S még ha ebben a földi életben nem éri is meg valaki, hogy a szerettei közül lelkileg elidegenült és eltévedt megint visszatalál a közös útra, akkor is bízhatnak abban, hogy a Krisztus megjelenésekor együtt lesz vele az Ő színe előtt az örökkévaló dicsőségben. Az adventi reménység fényének sohasem kell elborulnia a család felett!

Így „szerette Krisztus az egyházat“, — az eljövendő dicsőség reménysége alatt. Így szeresse hitves a hitvestársát, szülő a gyermekét, testvér a testvért, — maguk előtt látva mindig azt a napot, amelyen majd minden szeplő és makula nélkül, tisztaságban és szentségben állhatnak Ő eléje. Lássák egymásban mindig a megkeresztelt embert, aki a „víznek feredőjében“ elpecsételtetett a teljes váltságnak arra a nagy napjára. Sohase felejtsék el, hogy mind hozzátartoznak a Krisztus egyházához, amelyért Ő „adta magát“ s amelyet „megszentel“ és „megtisztít“ az Ő „Igéje által“ való titokzatos munkájával. S úgy „adják magukat“ is egymásért, a szeretetnek ezerféle szolgálatában árasztva ki életüket, hogy általuk is a Krisztusnak ez az életformáló munkája menjen végbe egymáson a végső eredménynek bizonyos szent reménységével.

Ahogy Krisztus megszületése egykor beteljesedése volt a régi adventi várakozásoknak, de ugyanakkor forrá-

sává lett új ádventi sovargásoknak és reménykedéseknek is, ugyanúgy megvan ez a két oldala a család életében minden igazi karácsonyi ünneplésnek is. Együtt örven-
dezni az otthon meghitt közösségében — nemcsak a kará-
csony külső csillogásának és hamar elmúló evilági örö-
meinek, hanem a lényegének, amelyről a betlehemi an-
gyal is azt mondotta már a pásztoroknak: „Ímé, hirdetek
néktek nagy örömet... mert született néktek ma a Meg-
tartó...” — ez máris nagy megérkezés! Már sok imádság
meghallgattatása van az ilyen igazi ünnepi együtt-örven-
dezésben. Ízelítő és zálog már ez az Úrban való együttes
örvendezés abból a jövőből, örök ünnepi örömből, amely-
ben az egymást szerető szívek egykor egyek lesznek az
Ő színe előtt. De éppen ezért új ádventi vágyak és eltöké-
lések is születnek az ilyen ünnepi családi örömből. A jö-
vendőből kapott ízelítő és zálog csak annál elevenebbé te-
szi a teljességnek várását. S mert a folt és szeplő nélkül
való tökéletesség még messze van, a hátralevő útnak ki-ki
megújult lendülettel indulhat útnak. Még sok szolgálattal
tartoznak egymásnak az így ünneplő család tagjai. Még
sok kísértésben és harcban kell egymást támogatniuk. Még
sokszor kell egymásnak szóval és példaadással serkenté-
sül szolgálniuk a közös cél felé vezető úton. De ha Krisz-
tus mindnyájukat belefoglalta az Ő egyházába és ezért
mindnyájukat úgy szerette, hogy erre az útra elhívta és
annak dicsőséges végéhez el is fogja juttatni őket, — ak-
kor ők sem restülhetnek meg egymásnak ugyanilyen sze-
retésében. Hiszen ott ragyog mindnyájuk fölött az ádventi
ígéret!

AZ ISTEN ADVENTJE.

Es monda: Úgy van az Isten országa, mint mikor az ember beveti a magot a földbe. És alszik és fölkel éjjel és nappal; a mag pedig kihajt és felnő, ő maga sem tudja, miképen. Mert magától terem a föld, először füvet, azután kalászt, azután teljes búzát a kalászbán. Mihelyt pedig a gabona arra való, azonnal sarlót ereszt rá, mert az aratás elérkezett.

Márk 4, 26—29.

Az aratás elérkezik a maga idejében és azt meg kell várni, mondja Jézus az Ő példázatában. Elsősorban minket akar ezzel megtanítani a türelmes várakozásra. Hiába akarnók erőszakosan siettetni az Isten országának termését! A szántóvető ember is, ha elvégezte a magvetés munkáját, nem tehet egyebet, mint hogy várakozik. Ami hátra van még, az nem az ő dolga már. „Magától terem a föld” — mondja a példázat. Legfeljebb annyit tehet a földműves ember, hogy ki-kijár a bevetett táblához és örül annak, hogy sarjad a vetés füve, hogy nő a kalász, hogy érik a szem, egyszóval, hogy hirdeti egyik jel a másik után az aratás közelgetését. De nem siettetheti azt egy nappal sem. Várnia kell rá.

De ha elsősorban arról van is szó ebben a példázatban, hogy ugyanilyen türelmesen kell nekünk is várni tudnunk az Isten országának az aratására, van azért a dolognak egy másik oldala is. Hiszen az Isten országáról van szó, — Isten a gazdája annak az aratásnak, amelyről a példázat beszél. Ha benne felhasználja is a mi emberi munkán-

kat, az mindenek felett mégis az Ő tulajdon ügye. S ezért ebben a példázatban az az igazság is ki van ábrázolva, hogy maga Isten is kivárja az Ő aratását. Ő sem ugorja át a magvetés és az aratás közötti időt, hanem hagyja azt lassan eltelni, hogy majd a végén arathasson és örvendhessen munkája gyümölcsének. Ha tehát beszéltünk eddig a mi ádventünkről sokféle vonatkozásban és láttuk, hogy egyéni életünknek, családi életünknek, nemzeti életünknek, az egész emberiség történetének, sőt a világmindenség létének is az ad értelmet, hogy van előttünk egy dicsőséges ígéret, amelynek beteljesedését várhatjuk s amelynek sóvárgó vágyakozásainkkal nekifeszülhetünk, — akkor most végezetül még arról is ejthetünk néhány alázatos, tapogatódzó szót, hogy Istennek is megvan a maga ádventje. Ő is várja az Ő aratásának eljövendő napját.

Csak nagyon alázatosan és tapogatódzva beszélhetünk erről, mert nyilvánvaló, hogy egészen más az Istennek ádventje, mint a mienk. Mi sóvárogva várjuk az ígéretek beteljesedését és repeső reménységgel járjuk utunkat a felénk világló cél irányában, és közben türtöztetjük magunkat, mert hiábavaló volna minden türelmetlenségünk. Mi tehetetlenek vagyunk. Akárhogy akarnók is, meg nem rövidíthetnők a várakozás idejét, közelebb nem hozhatjuk a célt. A beteljesedés „napját és óráját az Atya a maga hatalmába helyeztette“. A mi teremtményi mivoltunkból, közelebbről bűnnel megterhelt teremtményi mivoltunkból folyik, hogy csak reménykedő várakozással nézhetünk a jövő felé. Amire mi várunk, azt csak Isten adhatja meg. Az a nap az Ő napja lesz. Mi semmivel hozzá nem járulhatunk s ezért — mint ahogy az ajándékot nem lehet sürgetni, — csak várakozással nézhetünk elébe. Egészen másképen áll azonban a dolog Isten részéről. Neki mindenestől fogva hatalmában áll az Ő napja. Őbenne nincs a tehetetlenségnek még csak árnyéka sem. „Legyen!“ sza-

vával létre hívja, akit vagy amit akar. Azt pedig jól tudjuk, hogy mi sem volna méltatlanabb ahhoz az Istenhez, aki magát nekünk Igéjében kijelentette, mint úgy képzel-nünk el a dolgot, hogy bár volna rá hatalma, hogy fel-hozza ránk az Ő nagy napját, Ő valamilyen rest közömbös-ségből nem akarna élni ezzel a hatalommal. Mintha össze-tett kezekkel várna, holott munkához is láthatna és akkor nem kellene várnia! Isten nem tétlen szemlélője a mi éle-tünknek és világa sorsának! Ő teljes hatalmával munkál-kodik minden pillanatunkban. És mégis előttünk áll a ti-tokzatos tény: Isten várakozásra rendezte be a maga mun-káját, ahogy a szántóvető emberé is arra van berendezve!

Emlékezzünk csak vissza arra a három példázatra, amelyben Jézus olyan csodálatosan megrajzolta Istennek a bűnös emberhez való viszonyát, — az elveszett juhról, az elveszett pénzdarabról és a tékozló fiúról szólókra. Ha ott kifejezetten nincs is megemlítve, mégis milyen világosan kitűnik, hogy Isten igenis várakozó Isten. Amikor a nyomorúság fenekére jutva magára eszmél a tékozló fiú és nagy bűnbánattal elindul hazafelé, nem remélve többet, mint hogy csak béresnek állhasson be atyjának gazdasá-gába, ahol senkinek sem kell éhezve nyomorognia, Jézus úgy mondja el a történet folytatását, hogy a rongyokban, fáradtan hazafelé közelgető fiút az édesatyja már mesz-sziről meglátta és eleibe futva a nyakába borult. Vajjon nem arra vall-e ez, hogy a látóhatárt kémelve állandóan várta visszaérkezését? Bizonyára számlálgatta a napokat: sokáig kell-e még várnia, közeleg-e már a viszontlátás napja? Mert hogy az ő szívéről leszakadt fia egyszer visz-sza fog térni, a felől nem volt kétsége. Csak várnia kellett rá! Hogy amikor Isten is így várakozik, milyen várakozás az, megmutatja a két másik példázat. Sem a pásztor az elveszett századik juhót, sem az asszony az elgurult tize-dik drakhmát nem úgy akarta visszkapni, hogy fájdal-

mas szemlélődések közben sóhajtoztak volna veszteségük felett. A pásztor bejárt hegyet-völgyet, sziklákat és bozótokat, míg rátalált az eltévedt juhra. Az asszony is kitakarította egész lakását, addig sepert és kotort, amíg előkerült a hiányzó drakhma. Az Isten várakozó szeretete is ilyen fáradhatatlan és munkás szeretet. Kereső szeretet. Működésbe állítja mindenható erejét, hogy megtaláljon minket, akik tőle elszakadtunk és messze tévelyedtünk. Hatalmas kinyújtott kéz az Ő szeretete, és ki van nyújtva a világ zűrzavaros összevisszaságába, hogy benne kitapogassa és megragadja az elveszett embert. Hiszen a tékozló fiú atyjának is, aki látszólag tétlenül várta a hazaérkezőt, mintha láthatatlanul így ki lett volna nyújtva a keze fia után a távol idegenbe is. Valami utánanyult az ő nagy nyomorúságába és nem hagyta ott elpusztulni; valami biztatta és vonzotta őt hazafelé; valami vezette őt lépésről-lépésre az elhagyott atyai ház küszöbe felé. Így munkálkodik Isten az emberi szívben, hogy céljait megvalósítsa benne.

Ez a különbség az Isten adventje és a mienk között. Nekünk várnunk kell, hogy Isten hozza el számunkra ígéreteinek beteljesedését, — Ő ellenben saját maga ura szavának és szándékainak: maga váltja azokat valóra. Ő senki mástól nem kapja, hanem maga szerzi meg adventjének beteljesedését az Ő dicsőségére. Ez azt jelenti, hogy ha Isten úgy akarta volna, akkor neki nem kellett volna várnia. Advent nélkül is elvégezhette volna dolgát. A bűnben megromlott embervilág helyébe egy szempillantás alatt létrehívhatott volna egy tiszta, vele összhangban levő másik embervilágot, amelyben gyönyörködhetett volna a szíve, mert dicsőségének a tükrképét láthatta volna benne. Csak egy nem történt volna meg, ha Isten az Ő hatalma szerint így cselekszik. Abban, hogy Isten az Ő céljainak a megvalósulását reábizta az idők folyására s hogy

így — emberileg szólva — Ő is magára vette a várakozás terhét, hogy majd egyszer a jövőben lássa beteljesedni szándékait, — abban egy nagy többlet van amazzal a másik lehetőséggel szemben. Az, amit a példázat úgy fejez ki: „magától terem a föld“. Így Isten teremtményeinek a saját talaján sarjadhat ki az eredmény, amely végül majd kielégítheti Istennek szívét. Egyszóval azért várakozik Isten maga is, hogy ezzel nekünk adjon időt. Amúgy „ró-lunk — nélkülünk“ rendelkezett volna. Munkája csak rajtunk ment volna végbe, de nem általunk. Így ellenben nekünk is részt ad benne. Isten várakozása azt jelenti, hogy alkalmunk van életünk folyamán ráésmélnünk az Ő akaratára, magunkévá tenni azt, engedelmesen elindulni annak irányában és öntudatosan végigjárni útját. Végzései így hívogatássá válnak számunkra, amelyet felfoghatunk és követhetünk; vezetéssé válnak számunkra, amelyet tudakozhatunk s ha felismertük, engedelmeskedhetünk neki.

Ez időbe, várakozásba, türelembe kerül! Milyen sokáig tart néha, míg egy-egy emberi szív meghallja Isten elhívó szavát! Mintha mély álomban volna elmerülve, újra meg újra szólongatnia kell Istennek, míg végre fölébred szavára. Olyanoknál is, akik külső látszat szerint komolyan hallgatják Isten beszédét, milyen sokszor egészen kárbaveszettnek látszik annak hirdettetése és milyen soká tart, míg végre egyszer igazán felfigyelnek és észreveszik, hogy Isten csakugyan mond nekik valamit, kínál nekik valamit, akar velük valamit! Mennyi türelmes várakozásba kerül egy-egy embernek a megtérése! Azután is, ha már elkezdettük az Ő útját járni, milyen végtelen türelemmel kell Istennek velünk bánnia! Hogy kell egy-egy világos, érthető leckét ezerszer is elismételgetnie velünk! Hányszor úgy látszik, hogy kárbaveszett minden ránk fordított munkája és mindent előlről kell

kezdenie velünk! Ha százszor megmutatta már irántunk az Ő hűségét és megszabadított bajaink és nyomorúságaink egész sorától, a százegyedik alkalommal hogy rákezdünk megint a kesergésre, panaszkodásra, zúgolódásra, mintha még soha semmit nem tapasztaltunk volna az Ő kegyelméből! Ha a világnak a csábításaiból már nem egyszer kiábrándultunk is és a szánkban hátramaradt keserű íz már sokszor megtanított is rá, hogy az örömeket kínáló pohár fenekén méreg van, amikor a kísértés ismét kínálja nekünk italát, milyen könnyen és milyen balgatagon hiszünk neki ismét! Sokáig, nagyon sokáig tart, amíg megszilárdul az emberi szívben a hit és amíg a világ hazugságainak hátat fordítva meg tudja öldökölni magában a kísértésre könnyen hajló óembert!

De Isten rászánta az időt! Van türelme kivárni az eredményt. Csak így lehetséges az, hogy bűnös életünknek a megváltása ne úgy menjen végbe, mint amikor tavasszal a kopasz fák új virágdíszbe borulnak ugyan, de maguk sem tudják, milyen csoda történik velük. Isten nem tudattalan tárgyakként akart velünk bánni, hanem a tudatunkon át akarta célját elérni. Meg akarta ajándékozni életünket az Ő ismeretével, fel akarta kelteni bennünk az imádat, a hála, a hódolat érzéseit és ki akarta érlelni az akaratunk elhatározásait, amelyekkel odaszánjuk magunkat az Ő szolgálatára. Munkatársaiul választott bennünket az Ő munkájának véghezvitelében. És türelemmel kivárja az időt, amely ehhez szükséges.

Még egy lépéssel tovább is kell mennünk. Isten nemcsak a magunk üdvössége dolgában akar bennünket így foglalkoztatni, hanem ezenfelül még egymásnak az üdvösségére is fel akar használni bennünket. Nem olyan gépiesen rendezte Ő be az embervilágot, mint ahogy egy villanyos vezetékhálózat van elkészítve, amelyben csak egy gombot kell megnyomni és azonnal szétfut az áram

benne mindenfelé. Az Ő üdvözítő munkája nem így, varázsütésre, egy szempillantás alatt jut el minden szívhez. Másfajta vezetéken, nagy ellenállású, rossz vezető anyagból készült hálózaton át terjed tova az Isten munkája. Csak nagyon lassan terjed ezért és sok türelem kell hozzá, míg egész útját bejárja! A mi egymásra gyakorolt hatásunk és egymás életében elvégzett szolgálataink szálai-
ból áll ez a vezeték. Szívről-szívre szállhat csak tovább az üdvösség boldog felismerése és hálás birtoklása. Kiki, mit kapott, azt adja tovább; tegyen róla bizonyosságot, hirdesse és terjessze! Így használ fel Isten az Ő munkatársaiul mások javára. De ehhez is megint mennyi idő kell! Nemesak azért, mert a másik, akihez nekünk el kell vinnünk Isten üzenetét, ugyanolyan nehezen ébreszthető fel álmából, közönyösségéből, restségéből, ahogy ezt magunkról is meg kellett már állapítanunk. Azért is sok idő kell hozzá, mert mi magunk is nagyon lassan indulunk el, amikor Isten küld. Sok-sok idő vész kárba, mert nem sietünk olyan boldog készséggel eleget tenni megbízásainak, amilyent elvárhatna tőlünk. Nehézkés és lassú a mi emberi szolgálataink, amelyre Isten rábízta az Ő ügyét. De van egy nagy előnye és Isten előtt nyilván ez volt a döntő, amiért ezt a módot és utat választotta: így dicsőül meg igazán az Ő hatalma. Az Ő győzelmét úgyszólván függővé tette a mi munkánktól; így lesz igazán esodálatos ez a győzelem, sokkal inkább, mintha mindent nélkülünk végzett volna el. Így éppen a mi sok gyengeségünk révén mutatkozik meg az Ő titokzatos ereje. Olyan bátortalan és hűtelen szolgálak által, olyan alkalmatlan és nehézkes eszközök által, amilyenek mi vagyunk, Ő mégis el fogja érni célját! Ezért érdemes neki várnia! Ez az, amiért az égi seregek is ámulva borulnak le előtte és imádják az Ő még számukra is megfoghatatlan hatalmát! Ezért van Istennek

is adventje, amely az Ő aratásának boldog és dicsőséges napján majd átmegy a beteljesedésbe.

De tegyünk hozzá az elmondottakhoz még valamit. Amikor a magunk üdvösségének munkálásáról és a mások üdvösségének szolgálatáról beszéltünk, abba is beleértettünk már egy fontos dolgot, amelyet mégis ajánlatos még külön is kiemelni, — t. i. az imádságot. Isten úgy rendezte el az Ő terveit, hogy munkáját jó nagy részében a mi imádságainkra adott válaszként végzi el. Ezért is várnia kell: azt akarja, hogy előbb mi ostromoljuk Őt könyörgéseinkkel s azután, azoknak meghallgattatásaként valósítja Ő meg szándékait. Ahogy Ésajas próféciáiban olvassuk egy helyt: „őrállókul“ rendelt minket, hogy „emlékeztessük“ Őt az ígéreteire. Mintha azt mondaná nekünk Isten: tudhatjátok, mit akarok cselekedni, de addig nem cselekszem meg, amíg ti nem sürgetitek; amíg mindaz, ami nekem fontos, számotokra is nem válik olyan fontossá, hogy kéréseitekben szüntelen élém hozzátok. Várja tehát, hogy menjünk színe elé alázatos és bizakodó fohászkodásainkkal, állhatatos és el nem lankadó könyörgéssel, sokszor tusakodó, az eget ostromló imádságainkkal. Azt mondotta egyszer valaki: „Dolgozzál úgy, mintha minden rajtad fordulna meg és imádkozzál úgy, mintha minden az Istenen fordulna meg“. Nagyon mély igazságot kifejező, szép mondás. Jó, ha sokszor a fülünkbe csendül. De nem az egész igazság az, ami így nyert megszövegezést. Mert nem úgy áll a dolog, mintha rajtunk csak a munka múlnék s a többi aztán Istenen, és miután a munkában mi megtettük a magunkét, az imádságban már kikapcsolódunk az Isten terveiből. Az imádság maga is az egyik példája az Istentől nekünk szánt szerepnek. Általa is Istentől rendelt módon bekapcsolódunk az Ő munkájába. Az imádság is szolgálat, amelyet Isten tőlünk vár. Ahogy várja szívünk tette buzdulását, munkás akaratunknak

az Ő céljai felé való útnak indulását, ugyanúgy várja szívünknek imádságra való felbuzdulását, alázatos, de bízó, komoly könyörgésünknek megszólalását is. Visszatartja sokszor erőit és áldásait, amíg mi imádságainkkal utat nem nyitunk azoknak. Sok mindent cselekszik velünk és ad nekünk kéretlenül is, legyen áldott érte! — de sok mindent csak imádságainkra adandó válaszként tartogat, hogy annál nagyobb legyen érte a hálaadásunk, ha elnyertük, és így dicsőüljön meg az Ő neve közöttünk. Vár tehát Isten a mi imádságainkra is.

Csodálatos az Istennek ez az adventje, ez a türelmes várakozása — miérettünk! De ahogy felragyog előttünk ebben az Ő dicsősége, ugyanúgy el kell hogy piruljon miatta a mi arcunk. Vádol minket az Isten türelmes várakozása, — mert mi azzal számtalanszor visszaélünk. Mi vétkes módon megvárakoztatjuk Istent. Hányszor várta, hogy mi forduljunk feléje figyelmünkkel, bizodal-munkkal, engedelmességünkkel, mert Ő ettől tette függővé életünk kiteljesedését, meggyarapodását, az örök cél felé való közelebbjutását. Hiába várta. És ezért elmaradtak életünk-ből az ő készen tartogatott áldásai, vagy legalábbis későbbre halasztódtak, amikor végre elszégyeltük magunkat és már nem vártuk tovább. Hányszor várta, hogy mások életében betöltsünk valamilyen szolgálatot, amely által azokban is munkálni akarta áldott szándékait, és mi adósok maradtunk ezzel a szolgálattal és így Istent is, a mi testvéreinket is megraboltuk. És hányszor kellett várnia az imádságainkra! Olyan szerepet juttattunk ilyenkor Istennek, amilyenbe az a szerelmes ifjú jut, aki elmegy a megbeszért találkára, de ott magában marad, mert akit odavárt, az nem jelent meg. Az Isten is találkozót adott nekünk. Várta, hogy megjelenjünk előtte. De mi ott hagytuk Őt magára. Miért, miért nem, az imádságaink nem szálltak feléje. Talán nem volt bennünk elég bizalom irán-

ta, hogy bajainkat, félelmeinket, gondjainkat eléje vigyük. Talán nem viseltük eléggé szívünkön az Ő dolgait, nem érdekelt minket eléggé az, amiről Ővele legjobban lehetett volna társalkodni. Akárhogy is, de elhaltak az imádságaink. Isten hiába várt.

Amint így ránknehezedik az Isten ádventjének ez az ítélete, csak egy vigasztalásunk van: még mindig tart az Isten ádventje, — Ő még most is vár! Hívogat és serkent most is és türelmesen folytatja munkáját, el egészen addig, míg el nem jő az aratás napja. Ne álljunk útjában késleltető akadályokként! Hajtson inkább, növekedjék és érlelődjék bennünk az Ő vetése, hogy lássa: nem hiába vár az aratásra!

TARTALOM.

	Oldal
Előszó — — — — —	3
A teremtettség ádventje — — — — —	5
Az emberi történet ádventje — — — — —	16
Az Ótestamentum ádventje — — — — —	26
Krisztus egyházának ádventje — — — — —	37
A magyarság ádventje — — — — —	48
Az egyén ádventje — — — — —	59
A család ádventje — — — — —	70
Az Isten ádventje — — — — —	80

SYLVESTER